

KLÄ

DER

AV

LÄDER

kläder av läder



Grafisk form: Ida Storbacka
Typsnitt: Minion Pro, Akkurat
Layoutprogram: Adobe InDesign CS6
Tryck: Juvenes Print, Åbo
2016 © Ida Storbacka

Ida Storbacka
Examensarbete
Yrkehögskolan Novia
Formgivning 2016

tack

Benjamin
mina söner Ole och Rio
min familj
mina vänner
mina lärare
Mikko, Carita och Ahlskog Leather
Marianne
Signprint

AHLSKOG LEATHER

LUXURY FROM NATURE

SIGNPRINT

ABSTRAKT

Yrkeshögskolan Novia
Utbildningsprogrammet för formgivning
Formgivare (YH)
Inriktning mode och dräkt, Åbo

EXAMENSARBETE

Titel: Kläder av läder
Skribent: Ida Storbacka
Handledare: Pia Nybom
Tidpunkt: Våren 2016
Sidantal: 86
Bilagor: 1
Språk: Svenska
Nyckelord: Läder, Renskin, Mode, Formgivningsprocess

Mitt examensarbete, *Kläder av läder*, är en materialforskning, ett ställningstagande och en beskrivning av min personliga formgivarprocess. I teoridelen behandlar jag läder och dess egenskaper, hur läder tillverkas och presenterar och diskuterar kring läderindustrins för- och nackdelar. Jag lyfter fram och tar ställning till både etiska och miljömässiga frågor som uppstår vid tillverkning av skinn. Mitt arbete behandlar olika områden inom ämnet läder men materiellt ligger fokus på renskinn och dess unika egenskaper. Min forskning har bestått av en observation vid Ahlskog Leather läderfabrik, en expertintervju samt utav användning av olika litterära och internetbaserade källor.

I den praktiska delen presenterar jag min framtidsvision; ett företag som tillverkar produkter av skinn samt min personliga designprocess och var jag står som formgivare. Mina värderingar som formgivare har formats och blivit starkare under min studietid och dessa värderingar kan även beskådas i mitt examensarbete. Jag hoppas även kunna förmedla min passion för läder, som blivit en stor del av min formgivaridentitet. Visuellt sett är slutresultatet en kollektion bestående av åtta plagg varav jag tillverkat en helhet i vitt renskinn som beskriver känslan i hela kollektionen. Med mitt examensarbete vill jag även väcka diskussion kring mänskliga rättigheter och uppmana konsumenter till ett hållbarare sätt att konsumera och att stödja en genomskinlig produktionskedja.

TIIVISTELMÄ

Ammattikorkeakoulu Novia
Muotoilun koulutusohjelma
Muotoilija (AMK)
Suuntautumisala muoti- ja pukusuunnittelu, Turku

OPINNÄYTETYÖ

Nimike: Vaatteita nahasta
Tekijä: Ida Storbacka
Ohjaaja: Pia Nybom
Ajankohta: Kevät 2016
Sivumäärä: 86
Liitteet: 1
Kieli: Ruotsi
Asiasanat: Nahka, Poronnahka, Muoti, Muotoiluprosessi

Opinnäytetyöni, *Vaatteita nahasta*, on materiaalitutkimus, kannanotto ja henkilökohtainen kuvaus minusta muotoilijana. Työn teoriaosuudessa käsittelen nahkaa ja nahan ominaisuuksia, kerron nahan valmistuksesta ja analysoin nahkateollisuutta eri näkökulmista. Tuon esiin ja otan kantaa sekä eettisiin että ympäristöä koskeviin kysymyksiin joita esiintyy nahan valmistuksen yhteydessä. Opinnäytetyöni käsittelee nahkaa sen kokonaisuudessaan mutta materiaalilähtöisesti fokukseni on poronnahassa ja sen ainutlaatuisissa ominaisuuksissa. Olen suorittanut havainnoiteja Ahlskog Leahter nahkatehtaalla, haastatellut alan ammattilaisia ja käyttänyt kirjallisia ja internetpohjaisia lähteitä.

Käytännön osuudessa esittelen itseni muotoilijana ja henkilökohtaisen suunnittelijaprosessini sekä tulevaisuudenvisioni; yrityksen joka valmistaa tuotteita nahasta. Arvomaailmani suunnittelijana on muotutunut ja kasvanut opintojeni aikana ja tuon arvojeni esiin myös opinnäytetyössäni. Toivon myös pystyväni tuomaan esiin intohimoni nahkaa kohtaan, josta on tullut suuri osa omaa suunnittelijaidentiteettiäni. Visuaalisesti työni lopputulos on mallisto koostuen kahdeksasta vaatteesta joista olen valmistanut kokonaisuuden joka kuvastaa koko malliston ilmettä. Opinnäytetyölläni haluan myös herättää keskustelua ihmisoikeuksista ja kehoittaa kuluttajia kestävämpään kulutukseen ja läpinäkyvän tuotantoketjun tukemiseen.

ABSTRACT

Novia University of Applied Sciences
Degree Programme in Design
Designer
Specialization Fashion and costume design, Turku

BACHELOR'S THESIS

Title: Leather clothing
Author: Ida Storbacka
Supervisor: Pia Nybom
Date: Spring 2016
Number of pages: 86
Appendices: 1
Language: Swedish
Keywords: Leather, Reindeer leather, Fashion, Design process

My bachelor's thesis, *Leather clothing*, is a material research and my way of taking a stand. It is also a personal description of me as a designer. The theoretical part of my thesis deals with leather and its features, how leather is made and discussions about the ups and downs when it comes to the leather industry. I am taking a stand in current ethical and environmental questions which often occurs when speaking about the manufacturing of leather. My thesis deals with different areas concerning leather but the focus lies on reindeer leather and its unique characteristics. My research has consisted of an observation and an interview at Ahlskog Leather tannery. I have also been using different literary and internet based sources.

The practical part of my thesis presents my future vision of a company which specializes in leather products. It is also a presentation of my personal design process and explains where I stand as a designer. My values as a designer has been formed and has grown stronger during my studies and these values can also be viewed in my thesis. My passion for leather is a big part of my creative identity and I hope it can be seen in my thesis. Visually the result of my research is a collection consisting of eight pieces. I have manufactured one outfit of white reindeer leather which describes the feeling of the collection. With my bachelor's thesis I want to emphasize the importance of human rights and invite consumers to a sustainable way of consuming and to support a more transparent production chain.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING

- 1.1 Syfte och mål
- 1.2 Forskningsmetoder
 - 1.2.1 Intervju
 - 1.2.2 Observation

2 LÄDER

- 2.1 Kvalitetsanalyser
- 2.2 Skador på lädret
- 2.3 Vård och skötsel av läderprodukter
- 2.4 Läder i historien

3 RENSKINN

- 3.1 Varför renskinn?
- 3.2 Om renen och renskötsel
- 3.3 Är renskinn etiskt och ekologiskt?

4 LÄDERPRODUKTIONEN

- 4.1 Ahlskog Leather
- 4.2 Tillverkningsprocessen
 - 4.2.1 Vad innebär garvning?
 - 4.2.2 Utmaningar inom läderbranschen
 - 4.2.3 Hur tillverkas läder?

5 LÄDERINDUSTRINS NACKDELAR

- 5.1 Kromgarvning
- 5.2 Läderindustrin i U-länderna
- 5.3 Change your Shoes- kampanjen

6 PLANERING OCH FRAMSTÄLLNING

- 6.1 Vad är SKOG?
- 6.2 Målgrupp
- 6.3 Funderingar kring SKOGS brand
- 6.4 Inspiration
- 6.5 Kollektionen
- 6.6 Plaggkarta
- 6.7 Tillverkning
 - 6.7.1 Mönsterkonstruktion
 - 6.7.2 Att sy i läder
- 6.8 Presentation av produkterna

7 SAMMANFATTNING

KÄLLFÖRTECKNING

BILDFÖRTECKNING

BILAGOR

Bilaga 1 Intervjufrågor



1 INLEDNING

Mitt mål och min dröm som formgivare är att i framtiden driva mitt eget företag där jag jobbar med läder, och framförallt med renskinn. Läder som material inspirerar mig och därför har jag även i mitt examensarbete valt att gå in på djupet inom ämnet. Mitt examensarbete kommer att behandla olika ämnen relaterade till min framtidsvision med själva råmaterialet läder i fokus.

Arbetet består av en teoridel och en praktisk del. I teoridelen går jag in på själva lädrets egenskaper och behandlar ämnen som garvning och läderproduktion; både dess för- och nackdelar. Den praktiska delen är en kombination av tankar kring min personliga framtidsvision samt dess värderingar och en konkret planerings- och tillverkningsprocess. Jag har planerat och tillverkat produkter som jag kallar för mina signaturprodukter. Dessa produkter anser jag att bäst presenterar min designvision.

Jag har utfört expertintervjuer och observerat under tillverkningsprocessen av själva lädret för att utbilda mig själv och komma i så nära kontakt med råmaterialet som möjligt. Att uppleva produktionskedet och dokumentera processen med egna ord ger mig möjligheten att basera mina materialval på erfarenhet och känsla. Samtidigt skapar jag även förtroende för de val jag tagit.

I mitt examensarbete har jag inte direkt jobbat med en uppdragsgivare men jag är privilegierad att ha fått samarbeta med Ahlskog Leather lädergarveri i Kronoby i form av intervjuer, dokumentering, materialanskaffning o.s.v. Samarbetet har för mig resulterat i en omfattande helhetsbild av hela produktionsprocessen av läder.

1.1 Syfte och mål

Syftet med mitt examensarbete är att samla på mig så mycket kunskap som möjligt för att skapa företroende för det jag vill jobba med i framtiden. Jag anser personligen att man som företagare bör känna till det råmaterial man jobbar med väldigt noggrant. Kunskap inom ämnet skapar även genomskinlighet och hållbarhet i produktionsprocessen vilket jag värderar väldigt högt.

Formgivarbranschen är hård och en stor del av oss väljer eller t.o.m. tvingas välja att sysselsätta sig själv och syftet med mitt examensarbete är även att arbetet skall gynna min egen framtid som formgivare. Överkonsumtion och hållbarhet är omtalade och heta ämnen idag och med mitt arbete vill jag presentera min egen synpunkt och var jag ligger som formgivare.

Läderindustrin är ett ämne som delar en hel del åsikter, vilket är fullständigt motiverat och berättigat. Jag hoppas mitt arbete kan fungera som en liten tankeställare och väcker intresset för mänskliga rättigheter och därmed även ursprungsmärkning; att vi som konsumenter borde och får kräva mera av tillverkarna. Eftersom jag fått jobba väldigt intimt med Ahlskog läderfabrik och ett flertal gånger besökt fabriken vill jag även i mitt examensarbete utnyttja de erfarenheter jag samlat på mej under årens lopp och presentera en renare och hållbarare tillverkningsprocess.

MINA MÅL

- Materialexpertis
- Hållbart tankesätt
- Tillverka hållbara kläder "less is more"
- Skapa genomskinlighet
- Väcka intresset för "vanliga" kläder av läder
- Utveckla och förstärka min formgivari-identitet

1.2 Forskningsmetoder

Som forskningsmetoder har jag i mitt examensarbete använt mig av två kvalitativa forskningsmetoder; en intervju och en observation. Jag valde dessa två metoder eftersom jag kände att det bästa sättet att skapa en helhetsbild av läderproduktionen är att konkret följa med framställningsprocessen och att för mer detaljerad information utföra en intervju.

Tanken med att utföra en intervju var även möjligheten att få en expert inom läderbranschen att svara på frågor som uppstått under min forskning, samt att väcka diskussioner.

1.2.1 Intervju

Vardagliga motsvarigheter till en intervju är diskussioner och frågesättningar. I en intervju genomförs dessa mer genomtänkt för att få svar på det man vill ha reda på. Den som intervjuar har i förhand tänkt ut vad man vill ta reda på och lagt upp frågor på basen av dessa frågeställningar. Den intervjuade pratar 80-90 % av tiden och därmed är en intervju på många sätt en onaturlig diskussion.

Det är viktigt att ha noga uttänkta frågor för att minimera missförstånd och faktorer som kan förvränga svaren. För alla intervjumetoder gäller det faktum att man med en intervju endast får information om det som människor är kapabla och vill prata om. (Hyysalo, 2009, s. 127-128).

Genom att utföra en expertintervju kan man effektivt få förståelse om tekniska krav inom forskningen men en expertintervju kan inte ersätta forskningsresultat baserade på vanliga människors erfarenheter. En experts uppfattning kan även vara väldigt subjektiv. (Halmeenmäki, 2012, s. 32).

I min forskning har jag valt att utföra expertintervjuer eftersom jag vill få svar på frågor som jag anser att endast en yrkesmänniska kan svara på.

1.2.2 Observation

Observation som metod består av flera moment. En observation kan delas in i fyra typiska moment;

- 1 Planering av observationen. Hur är det klokt att lägga upp observationen, vad vill man ta reda på och med vilka medel?
- 2 Lov till att få utföra observationen. Det är viktigt att den som observeras blir informerad om varför och vad man vill få ut sin observationen. Man kan inte bara klampa in och börja observera utan man måste få lov till observationen ifall det inte handlar om en allmän plats.
- 3 Själva observationen. Det är inte skäl att försöka tränga sig överallt med en videokamera. Man bör sträva efter att observera så användbara och nyttiga situationer som möjligt inom de observerades gränser och därmed respektera eventuella förbud.
- 4 Dokumentering, bearbetning och analysering. För att få ut det mesta av observationen är det viktigt att dokumentera processen noga och bearbeta materialet. Sedan analyseras materialet för att plocka ut de bitar som är relevanta för forskningen.

(Hyysalo, 2009, s. 112-113).

Observatören följer med vad som sker i verkställarens arbete, varför hon eller han gör saker på ett visst sätt, vad deras omgivning består av och hur omgivningen känns. Observatören kan även delta i observationen och ställa frågor åt verkställaren om något förblir oklart eller be verkställaren förklara varför hon eller han gör på ett visst sätt (Hyysalo, 2009, s. 106-107).

Observation är möjligt att utföra på flera olika sätt, jag har valt att använda mig av en observerande intervju (eng. contextual inquiry). Metoden går ut på att den observerade utför sitt arbete normalt och observatören ställer frågor alltid när något i arbetet förblir oklart. Situationen kan jämföras med ett fenomen där en person följer med en kunnig människas arbets- eller idrottsprestation för att lära sig hur den utförs. Man kan även be den som observeras att förklara det som sker, men det kan även betyda att prestationen inte längre motsvarar verkligheten. (Hyysalo, 2009, s. 114).

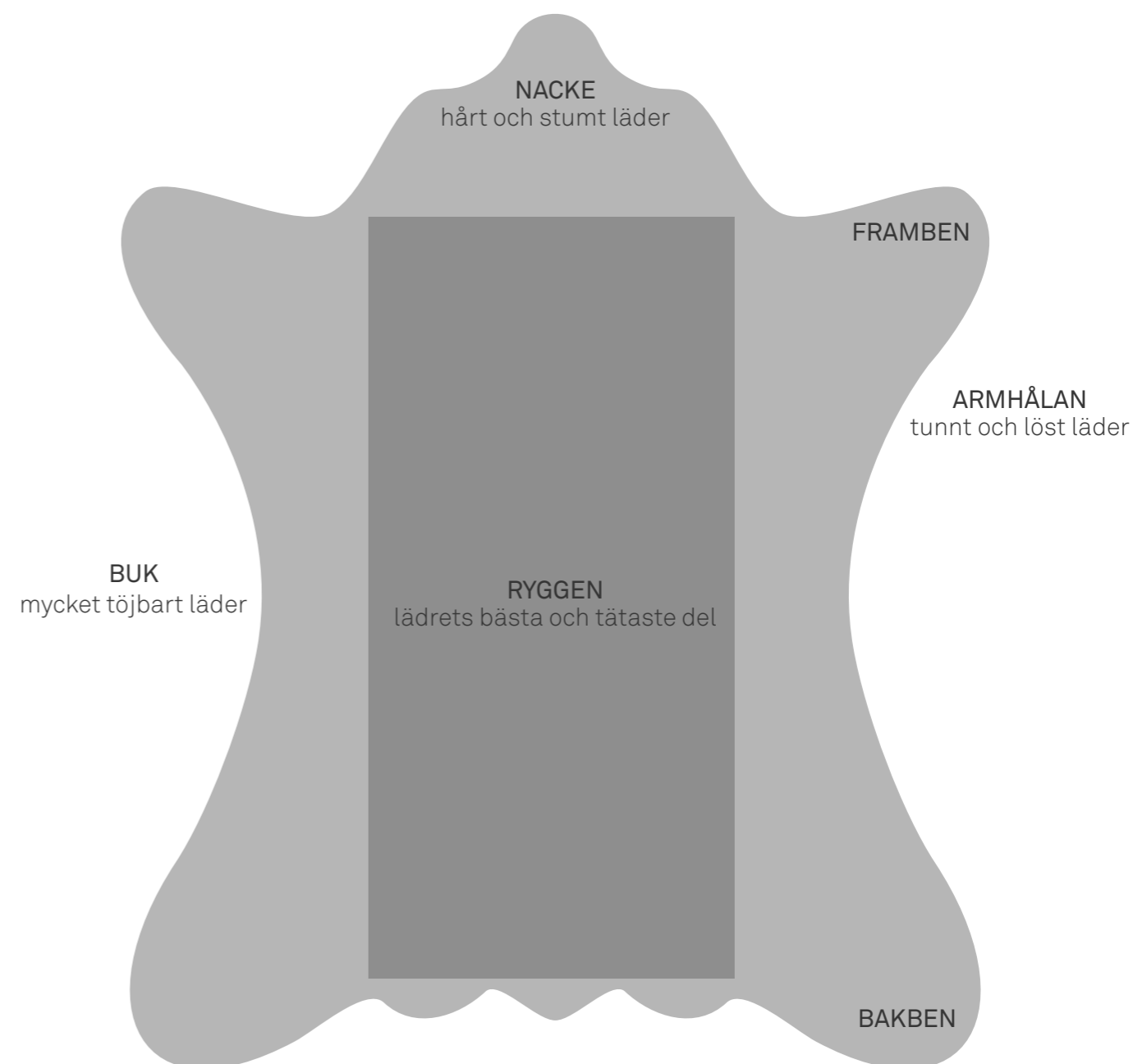
2 LÄDER

Läder är ett naturmaterial med flera unika egenskaper. En väsentlig faktor för lädrets egenskaper är den naturliga fibervävnaden som ger de speciella egenskaperna hos det färdiga lädret. När det kommer sig till den inre fiberytan överträffar lädret alla andra material. Det som kan lyftas fram som den avgörande faktorn mellan läder och syntetiska material är det faktum att lädret andas (Johansson-Rengen & Rydin, 1998, s. 156-157). Läder bibehåller sin mjukhet och elasticitet även i kyla och spricker eller hårdnar därmed inte i kallt väder. Läder som material har dålig värmeledningsförmåga och därmed är ett läderplagg varmt i kallt väder och svalt i varmt väder (Jaakola & Engblom & Sundström, 1998, s. 14).

Läder av god kvalitet har en förmåga att suga upp fukt utan att kännas vått och därmed är läder ett utmärkt material att använda vid tillverkning av både skor och kläder. Läder är väldigt slitstarkt och tål böjningar och har även god elasticitetsförmåga. Det är viktigt att kvaliteten på lädret är rätt för ändamålet och att man ser till att kvaliteten inte skiftar mellan gångerna man gör nya materialanskaffningar. Dock är det viktigt att komma ihåg att läder är ett naturligt material och därmed förekommer det alltid även små variationer i råmaterialet (Johansson-Rengen & Rydin, 1998, s. 157).

Läder som garvats med krom tål höga temperaturer (ca. 100°C) medan vegetabiliskt garvat läder tål ca. 70-75 °C och läder som garvats syntetiskt ca. 80 °C. Hur lädret reagerar på värme är en väsentlig faktor i beklädnadsindustrin med tanke på i vilken temperatur ett läderplagg tål att ångas. Ifall man ångar ett läderplagg med för hög temperatur blir det brännmärken i lädret och läderkvaliteten blir hård och styv.

Torr leather som är garvat med vilken metod som helst tål att pressas med höga temperaturer men det är fuktigheten som bildas av ångan som gör att vissa läderkvaliteter inte tål högre temperaturer än 70°C (Uusitalo M., 2016).



▲ BILD 1 Läderkvaliteten på olika delar av djuret

2.1 Kvalitetsanalyser

Metoder för att bestämma och analysera olika läderegenskaper är utarbetade och fastställda av flera internationella kommittéer som tillsatts av en internationell sammanslutning; IULTCS (International Union of Leather Technologists and Chemists Societies), med olika länders läderkemistföreningar. Beroende på vilken typ av analys metoderna gäller delas analyserna in i tre grupper; analyser om fysikaliska egenskaper (IUP), äkthetsanalyser (IUF) och kemiska analyser (IUC).

Olika kommittéer jobbar ständigt med att ta fram nya metoder samt med att förbättra de äldre. Olika standardiseringsorgan har även börjat fastlägga olika analysmetoder för läder (t.ex. ISO). Metoderna bygger till en stor del på de analysmetoder som tagits fram av av IULTCS (Johansson-Rengen & Rydin, 1998, s. 157-158).

2.2 Skador på lädret

Kvaliteten på hudarna och skinnen är en mycket viktig faktor för garverierna. Skador kan minska värdet på det färdiga lädret mycket drastiskt. Råvaran är värdefull och det pris garverierna betalar för råvaran utgör ca. 55-60 % av det pris som lädret säljs för. Skadorna på lädret kan uppstå både när djuren lever och efter slakten.

Orsaker till skadorna finns många. Det kan handla om ärrbildning, parasiter, ohyra eller sjukdomar. Eftersom renen lever fritt i naturen kan det t.ex. förekomma spår av slagsmål på skinnet om djuren har stångats. Efter slakten kan även hål uppstå i samband med att man drar av skinnet från djurets kropp. Skinnet måste även bli ordentligt konserverat direkt efter slakten eftersom det annars kan finnas chans för bakteriell nedbrytning och därmed förruttelse. Detta kan leda till ojämna färgresultat vid färgning av hudar (Johansson-Rengen & Rydin, 1998, s. 134-135).

► **BILD 2** På läder från djur som lever fritt i naturen kan det förekomma skador på lädret vilket t.ex. kan bero på parasiter eller slagsmål med andra djur



2.3 Skötsel av läderprodukter

Läder ändrar oftast färg när det utsätts för direkt solljus och suger snabbt upp olika typer av fukt och smuts. Därmed bör produkter av läder inte hänga framme och stå i direkt solljus eller i stark värme (Johansson-Rengen & Rydin, 1998, s. 158). I och med färgning, efterbehandling och den utveckling som skett inom olika produktionsmetoder blir läderprodukter ständigt mer lättskötta. Den bästa skötseln anses vara själva användningen av ett plagg eftersom plagget på så sätt hålls mjukt och elastiskt. Fläckar från ett nappaskinn är bäst att torka bort med en fuktig och ren trasa. (Friitala 2011).

Mockaskinn stöter inte bort smuts och fett lika bra som nappaskinn och kräver därmed mer skötsel. Mockaskinn skall behandlas varsamt eftersom skinnets yta är slipad och utan efterbehandling har det en hög sugförmåga och kan därmed lätt få fläckar. Det kan vara bra att skydda en ny produkt tillverkad av mocka med ett skyddsämne ämnat för mockaskinn. Fettfläckar skall helst torkas bort omedelbart med t.ex. en näsduk. Mockaläder skall gärna även borstas med jämna mellanrum. (Friitala 2011).

2.4 Läder i historien

Läder upptar en väldigt unik och speciell roll i hela vår historia samt även specifikt i modets historia. Hudar från döda djur har fungerat som skydd för människan sedan Neandertalarnas tid. Garvare har alltid haft en speciell plats i den sociala strukturen. Läder används för att skydda vår kropp men samtidigt kan läder användas som en statussymbol eller i haute couture kreationer. I Indien anses garvning som ett arbete ämnat för den lägsta kasten eftersom garvning anses som förorenade och orent och därmed gör kontakten med lädret en smutsig. (Quilleriet, 2004, s. 6-7).

I modevärlden har läder fungerat som en symbol för de första bilisterna och piloterna samt som en erotisk symbol för fetischister. Läder förknippas bl.a. med den sexuella revolutionen, rock 'n' roll, cowboy boots och bomber jackan och listan fortsätter. Det är något speciellt med läder; läder har alltid funnits och fortsätter att stå ut i modevärlden liksom aldrig förr. (Quilleriet, 2004, s. 8-9).

➤ **BILD 3** Renskin är ett underbart material med många goda egenskaper

3 RENSKINN

Renskin är ett exklusivt material som är otroligt tunt, behagligt, lent och faller och rör sig som silke. Produkter tillverkade av materialet kräver nödvändigtvis inget foder och ofta används råkant istället för en vanlig fäll i produkterna. Trots att lädret är väldigt tunt är det även hållbart. Renskin andas och reglerar värme tack vare sin fiberstruktur. Skinnen har svårt att fatta eld och är därmed brandsäkert. (Pöntiö, 2016).

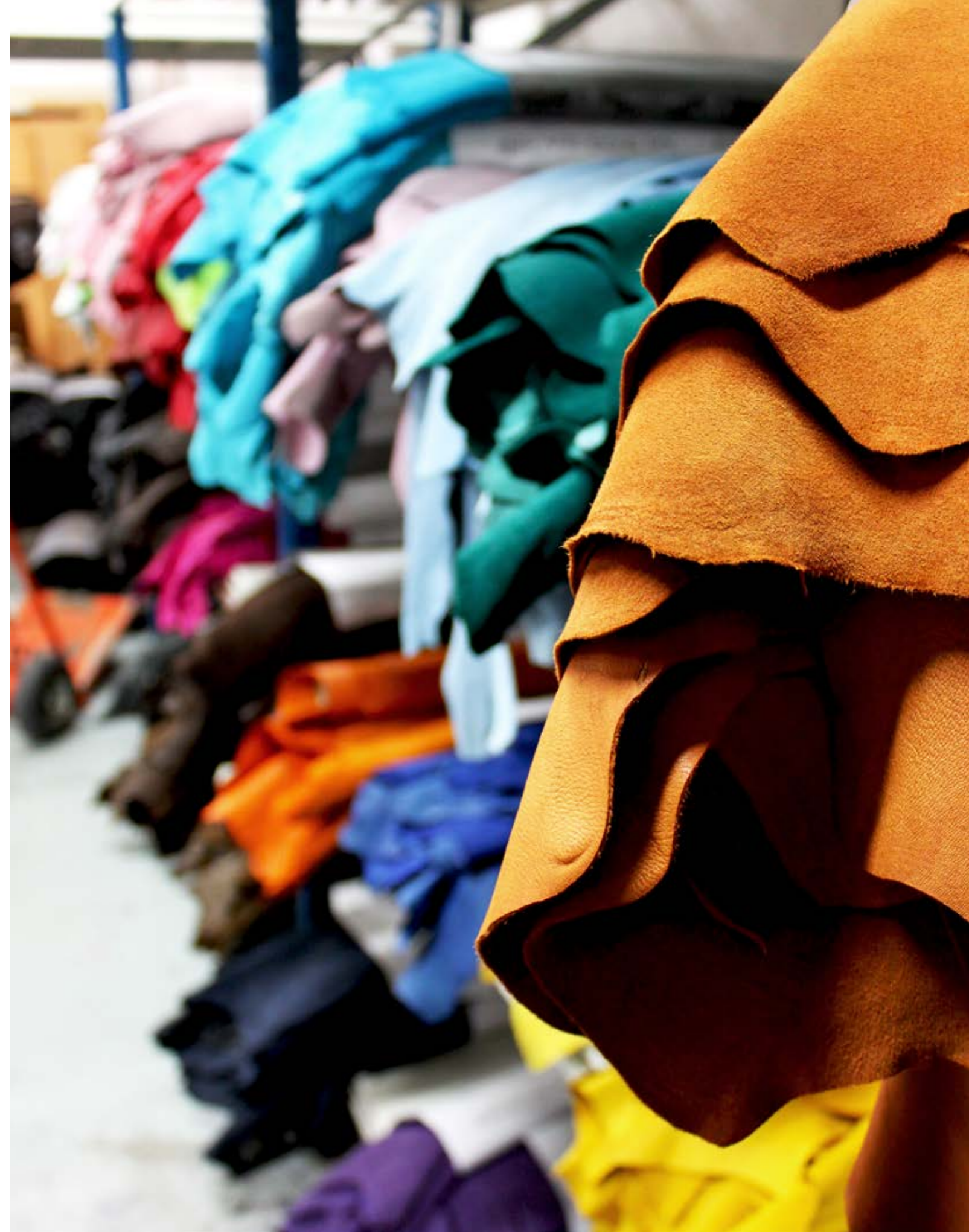
Renskin är ett exemplariskt material för tillverkning av kläder p.g.a. dess tunnhet. Förutom i kläder går renskin även bra att använda i skor, väskor och seldon. Renskin är mjukt, starkt och inte för elastiskt medan t.ex. älgskin är väldigt elastiskt och även tjockare än renskin. Renskin kan till och med tunnast ut till 0,3 mm medan älgskin som tunnast är ca. 0,7 mm (Uusitalo M., 2016).

3.1 Varför renskin?

År 2012 gjorde jag min praktik hos Studio Marianne Uusitalo i Karleby. Marianne tillverkar accessoarer och konst av renskin som hon köper från Ahlskog Leather i Kronoby. Jag förstod väldigt snabbt att detta var ett material som jag ville fortsätta jobba med.

Att jobba med läder känns annorlunda och utgör sina egna utmaningar och jag känner att materialet passar och inspirerar mig. Även det faktum att jag känner till hela processen, var renen betat, blivit slaktad och hela produktionsprocessen höjer mitt intresse för materialet. Renskin är även tillgängligt i en begränsad mängd vilket ökar dess värde.

Jag vill tillverka bra produkter i mindre mängder, med fokus på kvalité, formspråk och hållbarhet och uppmana folk till en viss trend- och tidlöshet utan att behöva låta designen lida. För att kunna konkurrera med massproducerat, billigt läder som tillverkas i fruktansvärda förhållanden i U-länderna vill jag skapa en genomskinlig verksamhet där hela produktionsprocessen skall följa ett etiskt rättvist mönster.



◀ **BILD 4** Renens horn kan växa upp till 2 cm i dygnet. Hornens storek och taggarnas mängd ökar tills djuret börjar åldras (Paliskunnat, 2014, s. 5)



3.2 Om renen och renskötsel

Renar användes tidigare som lockdjur vid jakt av rådjur samt som last- och dragdjur. Renen försåg människan med kött och mjölk samt med råmaterial för kläder och verktyg. Därmed har människor kunnat leva i de nordligaste delarna av Finland sedan 1600-talet. Än idag är renskötsel det viktigaste levnadssättet för samer och håller på så sätt samekulturen och samespråket levande. Renskötsel är ett modernt levnadssätt för renskötaren (Paliskunnat, 2014, s. 17, 29).

Enligt renskötsellagen (1990/848) har endast medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet som har en varaktig hemort inom renskötselområdet rätt att äga renar. Renbeteslagsföreningen har dessutom rätt att äga renar i försöks- och forskningssyfte (4 §).

Renskötselområdet upptar 36 % av Finlands totala yta, 122 936 kvadratkilometer. Skötselområdet definieras juridiskt som ett område där man har rätt att bedriva renskötsel och renarna får beta fritt oavsett markägande (Paliskunnat, 2014, s. 9). Det finns nästan 5000 renägare i Finland varav ca. 1000 är samer. Renägarna får äga högst 300 renar i de södra delarna av områden ämnade för renskötsel och 500 renar i de norra delarna (Paliskunnat, 2014, s. 16).

Årligen slaktas ca. 100 000 renar och varje vår föds ca. 120 000 - 130 000 kalvar. Renskötselområdet är indelat i 56 renbeteslagar där varje renbeteslag har ett eget administrationssystem som leds av styrelsen (Paliskunnat, 2014, s. 9-10).

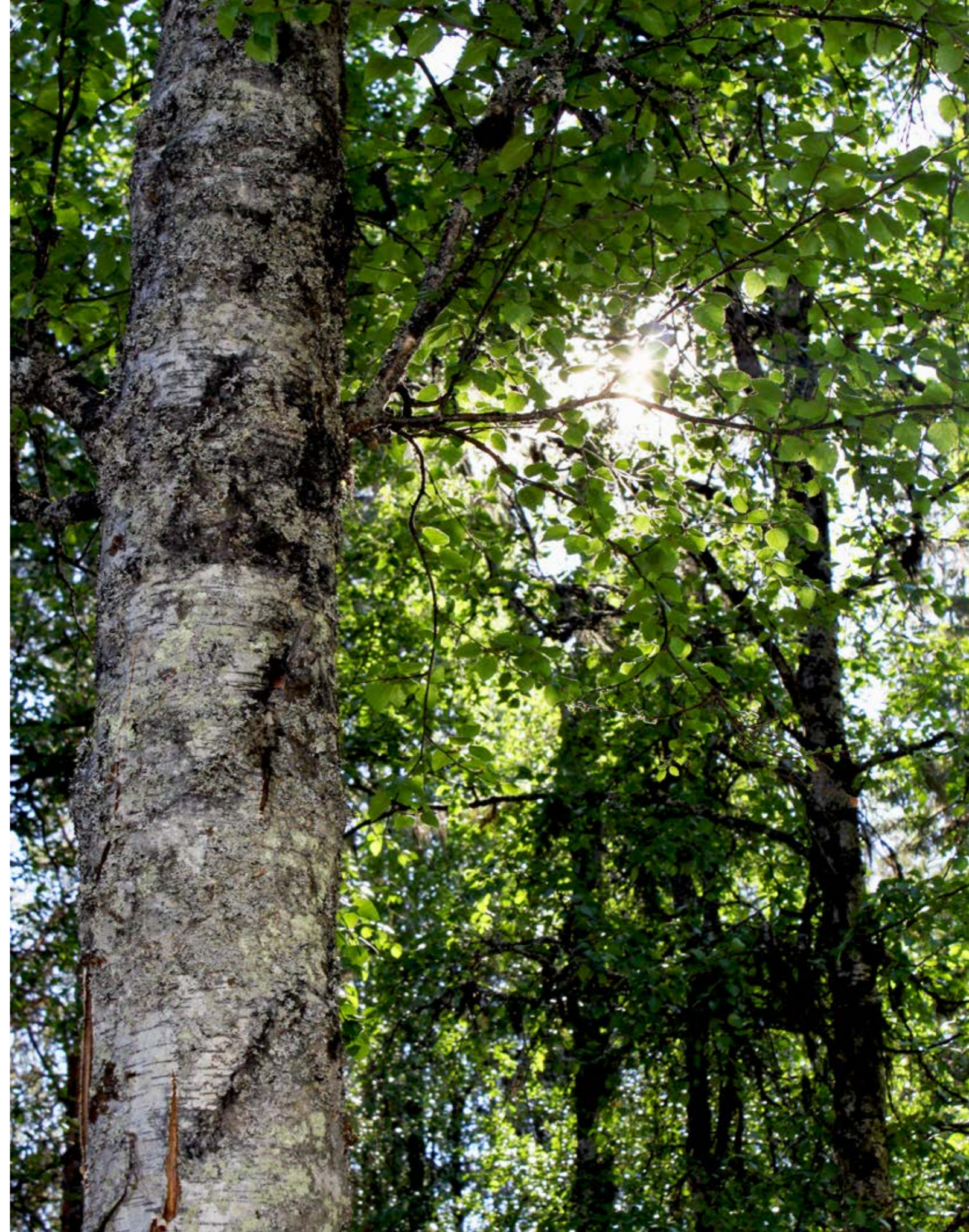
Det slaktade djuret används inte bara till skinn utan förutom köttet är även renens hjärta, lever, njurar, tunga, fett, blod samt mjölk väldigt näringsrika. Än idag använder renskötare kläder tillverkade av ren och pälsen håller renskötaren varm. T.o.m. renens tarmar kan användas för att sy läderarbeten med (Paliskunnat, 2014, s. 26-28).

3.3 Är renskinn etiskt och ekologiskt?

Att välja renskinn kan ganska långt anses etiskt. Renen lever fritt i naturen i princip hela sitt liv och betar naturlig föda. Djuret slaktas med elchock utan långa transporter. Av det slaktade djuret utnyttjas i stort sett allt; köttet, skinnen, pälsen och benen. Därmed är renskinn ett etiskt och bättre val än det läder som uppstår som biprodukt i köttindustrin (Pyy, 2014). Vattenförbrukningen för att tillverka ett skinn skall i regel inte överskrida 50 liter. Ahlskog Leather förbrukar ca. 12-14 liter vatten per skinn (Uusitalo M., 2016). För att odla bomullen till en t-skjorta går det åt ca. 2700 liter vatten (Världsnaturfonden WWF, 2016).

Renskinn är trots allt inte ett fullt ekologiskt material eftersom garvningsprocessen består av arbetsmoment som inte är miljövänliga. Ahlskog Leather följer strikt olika miljöregleringar och återvinner och behandlar allt avfall som uppstår vid produktionen (Pyy, 2014).

► **BILD 5** Renen lever fritt i naturen och betar naturlig föda



➤ BILD 6, 7, 8 Plagg som jag tidigare
tillverkat av renskin



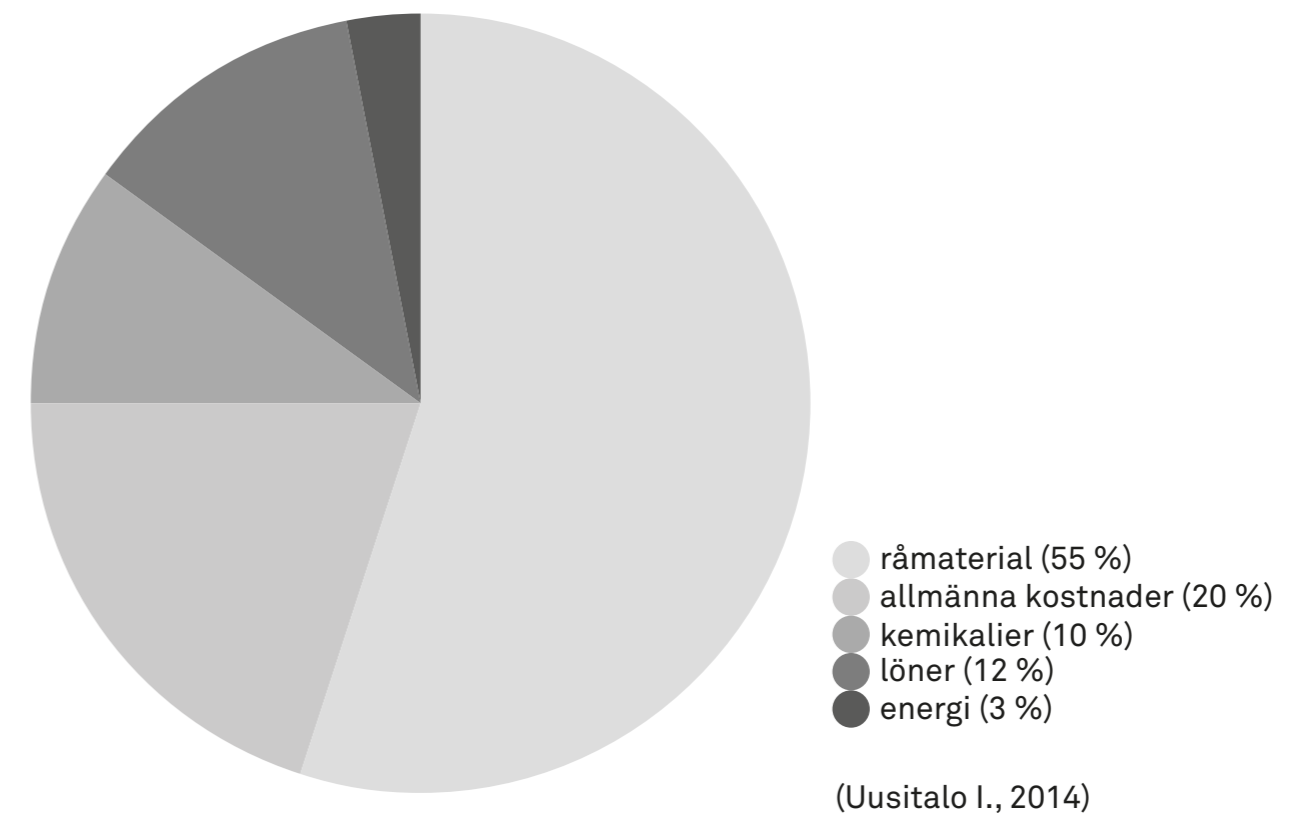
4 LÄDERPRODUKTIONEN

I mitt examensarbete har jag inte direkt jobbat med en uppdragsgivare men jag har samarbetat med Ahlskog Leather lädergarveri i Kronoby. Jag har besökt fabriken, filmat, antecknat och diskuterat och intervjuat produktionschef Mikko Uusitalo.

En stor del av det material jag presenterar i mitt arbete baserar sig därmed på erfarenheter jag dokumenterat under mina besök till läderfabriken samt den intervju jag utfört med ansvarig garvare Mikko Uusitalo.

Uusitalo poängterar i början av min intervju att det är viktigt att komma ihåg att detta är deras sätt att arbeta. Ahlskog Leather utvecklar ständigt sin verksamhet och gör nya prover för att göra verksamheten ännu bättre. Per år görs ca. 200 prover för att utveckla verksamheten. Prover görs i olika syften; det kan handla om att försöka dra ner på kemikalier som används i garvningsprocessen eller om att förbättra själva kvalitén på slutprodukten, alltså själva lädret.

▼ FIGUR 1 Faktorer som inverkar på priset av läder



4.1 Ahlskog Leather

Oy Ahlskog Leather Ab har en historia som går långt tillbaka i tiden. År 1920 började Hugo Ahlskog tillverka och sälja läderhandskar tillverkade av läder som han köpt från olika garverier i Karleby nejden. Tio år senare köpte Hugo Fritiof Bäckes garveri i Kronoby och började själv framställa de skinn han behövde för sin produktion av handskar och kläder. Efter Hugos död tog sonen Matts Ahlskog, endast 20 år gammal, över som verkställande direktör. Matts var VD fram till 1987 och styrelseordförande till 2001.

År 1956 byggdes en ny fabrik i Kronoby. Detta blev en vändpunkt i företagets historia, en situation då valet stod mellan att satsa helhjärtat på företaget eller att lägga ner verksamheten.

Under dessa år skedde en intensiv utveckling av produktionsmetoder och produkter. Produktions- och kontorslokalerna byggdes ut på 1960-talet. På 1970-talet byggdes en ny hall för efterbehandling och ett vattenreningsverk. Under den här tiden köpte Ahlskog även upp hela aktiestocken i Kruununahka Oy. År 1978 byggde företaget ett affärscentrum i Karleby där detaljhandelskedjan Kesko flyttade in som hyresgäst.

På 1990-talet började företaget satsa på nya produkter framställda av inhemskt renskinn och upprättade samarbete med kontakterna i Lappland. Exporten ökade och man tecknade kontrakt med handelsagenter i Italien, Tyskland, USA och Frankrike. (Oy Ahlskog Leather, (u.å.).

Renskin är ett underbart material. Ytan är silkeslen och skinnets slitstarkt. Råvaran är exklusiv och personalen tillverkar renskinn med en yrkesskicklighet som baserar sig på en lång erfarenhet inom branschen. Kunder som Gucci, Prada och Ralph Lauren berättar om att Ahlskogs Leathers produkter är av hög kvalitet. Även unga finska designers som t.ex. Samu-Jussi Koski och Katri Niskanen använder Ahlskog Leathers renskinn i sina produkter.



4.2 Tillverkningsprocessen

4.2.1 Vad innebär garvning?

Garvning består av en mängd fysiska och kemiska arbetsmoment där lädret behandlas med olika garvningsämnen. Syftet med garvningen är att göra lädret flexibelt och hållbart samt att ge lädret en vacker färg. Garvning kan ske på flera olika sätt. Läder kan garvas med fett, flinta, olja, aldehyder, svavel, krom, mineraler eller med t.ex. en garvningslösning som kokas av trädbark. I garvningsprocessen kan man även använda sig av olika garvningsmetoder samtidigt (Pascual i Miró & Lladó i Riba, 2008, s. 159).

Att vara garvare är ett väldigt brett område som innefattar en hel del olika uppgifter. Produktionsschefen ansvarar för hela produktionen och därmed även den slutliga produkten. Som produktionsschef måste man känna till allt som sker i fabriken och arbetet handlar till en stor del om att övervaka produktionsprocessen. Eftersom Ahlskog Leafter arbetar med en värdefull råvara är det viktigt att processen fortskrider enligt manuskriptet för att undvika misslyckanden, och därmed understryks även den enskilda arbetarens personliga ansvar (Uusitalo M., 2016).

4.2.2 Utmaningar inom läderbranschen

Utmanade i läderbranschen är absolut den ständigt föränderliga råvaran. Ifall det är frågan om uppfödning av pälsdjur vet garvaren vilken föda djuren äter samt är levnadsförhållandena väldigt rutinmässiga och oföränderliga. Kunskap baserat på denna information kan man sedan utnyttja i produktionen och därmed följa en mer exakt garvningsprocess eftersom själva kvalitén på råvaran inte varierar mycket. Självklart finns det geografiska variationer i uppfödda djur men trots det är det en stor skillnad till djur som betar och lever fritt i naturen.

Det finns flera föränderliga faktorer som inverkar på produktionen av läder. Förra sommaren fanns det väldigt dåligt med svampar vilket direkt kunde skådas i sämre kvalitet på råvaran. Man kan t.ex. inte heller nödvändigtvis använda sig av samma recept som Ahlskog Leafter använder sig av i Kronoby på en annan ort eller i ett annat land p.g.a. variationer i vattenkvalitén.

Att man får tag på själva råvaran är inte heller en självklarhet, utan kräver hårt arbete. Även globalt sett är anskaffning av kvalitativ råvara idag ett tufft moment.

4.2.3 Hur tillverkas läder?

Tillverkningsprocessen består av flera olika moment som till en stor del utförs manuellt. Jag har besökt Ahlskog läderfabrik i Kronoby och dokumenterat hela tillverkningsprocessen med hjälp av en videokamera och samtidigt har garvare Mikko Uusitalo berättat för mig om de olika arbetskedena och jag har ställt frågor ifall något varit oklart eller speciellt intressant i produktionen med tanke på mina egna produkter.

För att förstå hela produktionsprocessen har jag valt att med hjälp av text och bild beskriva hela processen, steg för steg.

FRÅN RÅHUD TILL SKINN (REN)

ÄMNAT FÖR BEKLÄDNADSINDUSTRIN

EN PROCESSBESKRIVNING

baserad på observation vid Ahlskog läderfabrik

1 Vekning

De saltade eller "färska" råhudarna anländer till garveriet. Först utförs vekning i stora roterande trummor för att avlägsna smuts och blod. Skinnen blandas med olika lösningar och p.g.a. ständig rotation och rörelse underlättas garvämnens inträngande i hudarna i kommande arbetsmoment.



2 Skavning

Skavning görs med en skavningsmaskin som mekaniskt skrapar bort vävnad och fett som sitter på hudens köttssida.



3 Avkalkning

För att få hudarna till det önskvärda pH-värdet absorberas kalk från hudarna. Avkalkning utförs för att undvika interferens (överlagring) vid följande garvningskedan genom sköljning med vatten och tillsättning av neutraliserande kemikalier.

4 Pickling

För att förbereda hudarna för kromgarvning sänks hudarnas pH-värde.

5 Garvning (i exemplet kromgarvning)

Hudarna placeras i roterande trummor där de får rotera upp till ett dygn tills man tillsätter kromet. Vid slutskedet av garvningen tillsätter man en mild alkali för att höja pH-värdet och på så sätt binda kromet i lädret.



6 Våtpressning

Våtpressning görs för att pressa bort vattnet från lädret, lädret kallas i detta skede för wet blue- läder (ifall det förhåller sig om syntetiskt garvat läder använder man benämningen wet white- läder).



7 Falsning

Lädertjockleken justeras mekaniskt. Tjockleken efter falsning av renskinn är ca. 0,7 mm.

8 Neutralisering och eftergarvning

Med neutralisering höjer man pH-värdet på lädret för att fetterna skall tränga in bättre samt för att undvika syra-bas-reaktionen. Med eftergarvning menas en kompletterande garvning för att fylla lösa partier i hudarna. Det finns hundratals olika eftergarvningsmedel.



9 Färgning och licker/fettning

Även fettning av läder sker i en roterande trumma och processen tar ca. 12 timmar. Med fettningen vill man uppnå en så mjuk känsla i lädret som möjligt. Vid fettning av både mocka- och nappaskinn tillsätts även ett impregneringsmedel för att bilda en vattenavvisande yta på lädret. Impregneringsmedlet är det absolut dyraste ämne som används vid garvningsprocessen och kostar över 60€/kg. Mockaskinnet kräver lite mer impregneringsmedel (4 %, medan man använder 2 % till nappaskinn) eftersom mockaskinnet inte genomgår samma finish som nappaskinn och mockaskinn är även mer känsligt. Färgningen utförs med anilinfärger i roterande trummor.



© Satu Zित्रa

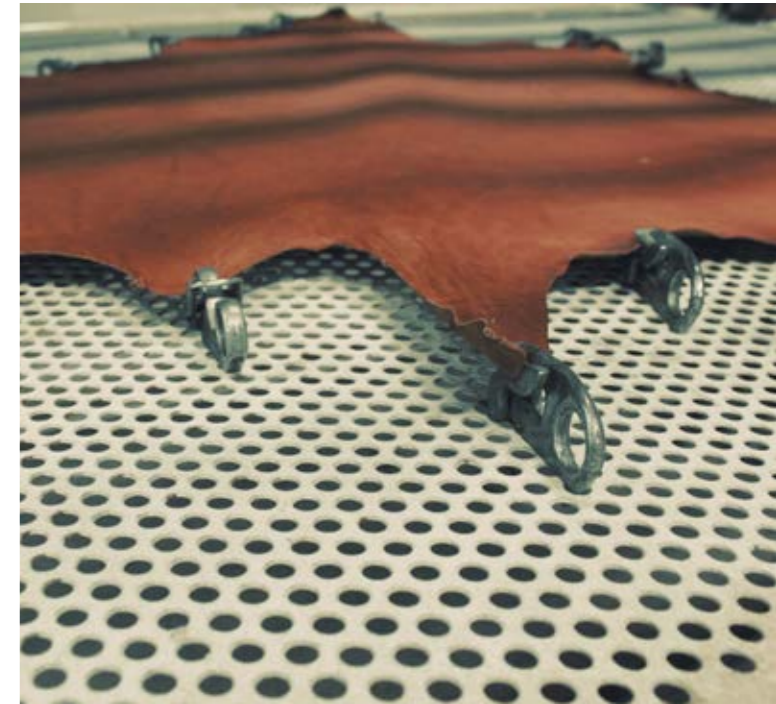
10 Torkning

Hudarna hängtorkas i ca. ett dygn efter färgning och fettning. De torkade hudarna fuktas och läggs i en trumma ännu en sista gång i ca. 3-4 timmar för att få en ännu mjukare yta.



11 Riktning

Lädet spänns upp för att torka samt för att minimera elasticiteten och maximera användningsytan.





12 Renskränning/sortering

Nappa- och mockaskinnen sorteras enligt kvalité och användningsändamål för att sedan få den slutliga adressen till kunden.



13 Dynavacen och slipning

Lädet sträcks ut i en vacumpress som gör ytan mjuk och minskar töjbarheten i lädet. Sedan slipas lädet till den tjocklek som kunder önskar och därefter "dammsugs" lädet.



14 Finishing

Crust läder (läder innan finishing) åker igenom en finishing maskin med åtta pistoler som förser och sprutar lädret med färg och olika ämnen och fetter för att göra lädret hållbart, skydda mot fukt och ge lädret en snygg finish. Efter finishen pressas (i 80-90°C) eller trummas lädret enligt kundens önskemål för t.ex. en glansig eller mjuk yta. Denna finishing process utförs endast på nappaskinn. Mockaskinn slipas manuellt med en plys-maskin för extra glans och sedan trummas skinnets i ytterligare 15-20 minuter.



15 Sortering och mätning

Slutligen sorteras hudarna andra gången i olika prisklasser enligt kvalité och sedan mäts hudarnas yta med en specialmaskin. Som måttenhet används kvadratfot (1 kvf motsvara ca. 30 cm x 30 cm).

5 LÄDERINDUSTRINS NACKDELAR

Läder är ett vackert och hållbart material som även kan anses vara ett del av vårt kulturarv. Jag anser att det är viktigt att även känna till nackdelarna inom läderindustrin. Billigt, massproducerat och t.o.m. giftigt läder produceras i lågavlönade länder där arbetstagarna betalar ett högt pris för de läderprodukter vi hittar i våra butiker.

Det är viktigt att förstå varför vi borde vara färdiga att betala mer för våra läderprodukter och varför vi borde kräva att få reda på produktens ursprung och under vilka omständigheter produkten är tillverkad.

5.1 Kromgarvning

Kromgarvning är en garvningsmetod som väcker tankar och oro. Kromgarvat läder är mer hållbart, slitstarkt och tål högre temperaturer än t.ex. vegetabiliskt garvat läder där garvningsprocessen följer en miljövänligare produktionsprocess.

Hela 80-85 % av världens läderindustri använder krom vid lädergarvning. 3-värt (trivalent) krom som är ofarligt används vid garvningsprocessen men kromet kan under vissa omständigheter utvecklas till 6-värt krom som är en väldigt giftig och cancerframkallande kromvariant (Eettisen kaupan puolesta ry (Eetti), 2015). Genom att dra ner på ammoniakhalten i garvningskedet samt genom förebyggande användning av vissa kemikalier kan man även minska risken för bildning av 6-värt krom (Uusitalo M., 2016).

När det kommer sig till kromgarvat läder är själva lädret idag fortfarande ostridigt med sina egenskaper det bästa på marknaden. Det görs ständigt prover för att uppnå de egenskaper i t.ex. syntetiskt läder som kromgarvat läder innehar men tills vidare har man inte lyckats fånga alla de egenskaper i ett paket.

I slutändan är det efterfrågan som bestämmer vad som produceras och med vilka medel och tills vidare är det kromgarvat läder som efterfrågas. Detta faktum betyder självklart inte att Ahlskog Lehter

inte försöker utveckla sina produktionsmetoder för att uppnå en mer miljövänlig framställningsprocess.

Det man kan göra som läderfabrik när det kommer sig till kromgarvning är att fungera ansvarsfullt. Regelbundna och strikta kontroller görs av både EU och i Finland av NTM-centralen (Närings- trafik- och miljöcentralen). Vid varje garvning pumpas kromlösningen i en skild slamavskiljare och från varje sats tas ett före och efter prov som skickas in för analys. Även avloppsvattnet kontrolleras sex gånger per år genom utförande av ett 24 timmar långt prov som sedan främst NTM-centralen övervakar. Det är även NTM-centralen som beviljar miljötillsånd. (Uusitalo M., 2016).

Syntetiskt garvat läder (wet white) är något som kunde fungera som en efterträdare till kromgarvat läder. I tider har det funnits olika garvämnena som använts vid eftergarvning som fungerat som kompletterande ämnen och som har framhävt olika, specifika egenskaper i lädret. Dessa ämnen har inte kunnat användas som sådana för att garva själva lädret med för att uppnå ett så bra resultat som kromgarvat läder ger.

Efter en mängd antal prover börjar man nu vara i det skede att det syntetiskt garvade lädret börjar ha egenskaperna på plats. Resultatet kunde vara en efterträdare till läder som blivit garvat med krom.

Garvämnena som används vid syntetisk garvning är kemikalieblandningar som kemikalieleverantörerna tillverkat. Efterfrågan för syntetiskt garvat skinn och intresset för att hitta ett alternativ till skinn garvat med krom växer. (Uusitalo M., 2016).

5.2 Läderindustrin i U-länderna

Jag har sett Kalla Faktas dokumentär ”Läderslävarna” där man får följa med ett franskt tv-team som genom att använda en dold kamera visar upp de hemiska arbetsförhållanden människor arbetar under i lågavlönade länder inom läderindustrin.

För att sänka på löner och priset på råvaran flyttas produktionen av läder till lågavlönade utvecklingsländer. Dokumentären utspelar sig i Bangladesh, ett av Asiens fattigaste länder och fabriken där lädret garvas och bereds ligger i Hazaribag som är en del av slummen i Bangladesh huvudstad Dhaka.

De anställda tjänar mindre än fyra euro i månaden och den yngsta arbetstagaren är tolv år gammal. Arbetstagarna jobbar dagligen med kemikalier och tungmetaller och hettan och stanken får arbetarna att nästan bli medvetlösa. De anställda är även tvungna att behandla ämnen som t.ex. myrsyra (metansyra), med sina bara händer. Det finska företaget Kemira tillverkar metansyra och vi talar om en relativt stark syra som borde behandlas med ordentlig utrustning. För att fixera färgen på lädret använder fabriken kvicksilver.

P.g.a. allvarlig brist på utrustning berättar arbetstagarna för reportern att de efter arbetsdagen har svårt att andras och att hela kroppen kliar. Arbetstagarna är ofta väldigt sjuka, de lider av tuberkulos och andra livshotande sjukdomar.

En studie visar att 15 av 1000 av invånarna i Bangladesh lider av magkatarr (gastrit). Magkatarr betyder att magsäckens slemhinna är inflammerad och kan vara ett förstadium till magsår (Von Numer, 2012). Bland de personer som arbetar inom läderindustrin visar samma studie att hela 600 av 1000 lider av gastrit. De horribla omständigheterna förorsakar depression, astma, ledinflammationer och t.o.m. död.

Gifterna stannar inte bara i närheten av fabriken utan de flyter ut ur garverierna och förorenar dricksvattnet för 15 miljoner människor i huvudstaden Dhaka. Restbitar av lädret bränns upp och röken skapar den cancerframkallande kromvarianten 6-värt krom. Varje vecka flyter det utan flera ton av gifter i vårt näringssystem som förorenar och förstör vår planet. Den hemiska gröten som bildas av det brända lädret används även vid uppfödning av höns och vid fiskodling.

För tio år sedan gjordes det upp en plan om att flytta garverierna och därmed även förbättra arbetstagarnas arbetsförhållanden. Ett svenskt företag, Sida, hade som agenda att ekonomiskt stöda ett projekt där man skulle bygga upp ett nytt avloppssystem. P.g.a. ägarna vid garverierna och andra missförstånd och delade åsikter samt p.g.a. att risken för korruption blev för stor, backade Sida ut. De anställda arbetar fortfarande i dag, tio år senare under samma villkor.

Idag finns det inga lagar som tvingar fabriken att ange lädrets ursprung och under vilka omständigheter lädret tillverkas. Det ligger i fabriken eget personliga intresse att ange lädrets ursprung. Swedwatch är ett företag som undersöker arbets- och miljöförhållanden utomlands.

EU har nyligen röstat om ett förslag angående obligatorisk ursprungsmärkning. I och med ursprungsmärkning skulle konsumenten få reda produktens ursprung och produktionskedjan skulle skyddas. Svensk Handel var inte övertygade av förslaget och understöd därmed inte obligatorisk ursprungsmärkning. Svensk Handel hävdar till att ursprungsmärkning kan ge falskt skydd till produkten. De menar även att priset på produkterna därmed skulle öka, vilket är en av de största problemen vi stöter på inom modeindustrin. Människor är inte färdiga att betala ett rättvist pris för en produkt och därmed lider ofta de som gör det smutsiga arbetet.

(Tv4, 2013).



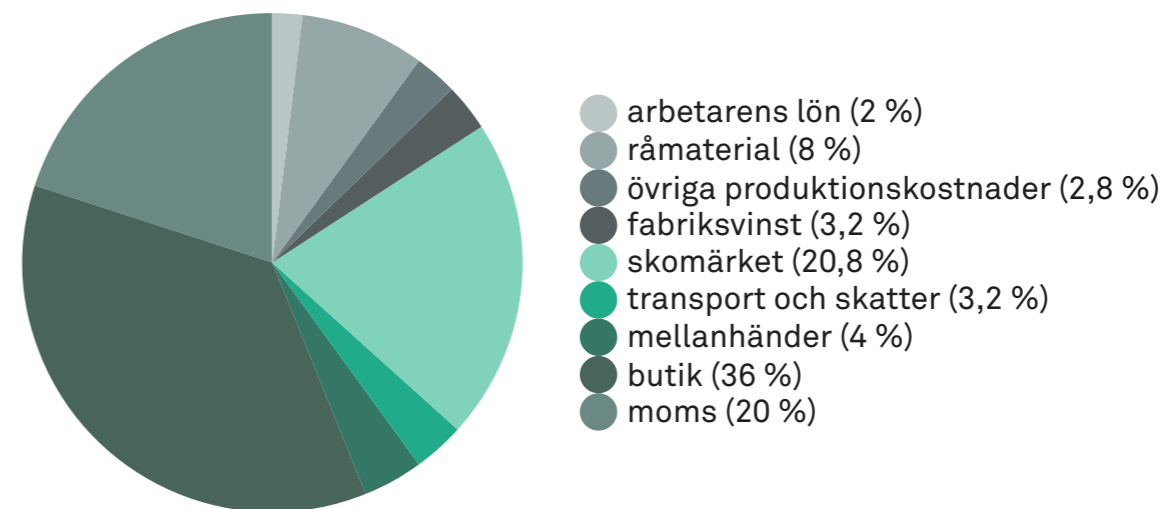
A BILD 10 Barnarbete och extremt dåliga arbetsförhållanden är ett stort och allvarligt problem i lågavlönade länder där det tillverkas mycket läder

5.3 Change your Shoes-kampanjen

För att skydda europeiska konsumenter från skadliga kemikalier tog EU ett stort och signifikant steg 1.5.2015 genom att introducera nya gränsvärden för krom i läderprodukter som säljs inom EU. Det finns dock inga garantier om att de nya restriktionerna medför positiva följder för anställda inom läder- och skoindustrin. Personer som jobbar inom läderindustrin i lågavlönade länder såsom Bangladesh eller Indien löper en stor risk att insjukna i svåra sjukdomar eftersom de kommer i ständig kontakt med förgiftat läder. Den största risken att insjukna ligger hos de anställda men även européer som använder läderskor tillverkade i lågavlönade länder under dåliga förhållanden kan skada sin egen hälsa genom att använda skor med för hög kromhalt (Fredriksson, 2015).

Anna Härri vid Eettisen kaupan puolesta (Föreningen för etisk handel), Eetti, har fört Change your Shoes-kampanjen till Finland. Fackföreningar och människorättsorganisationer startade Change your Shoes-kampanjen för att gynna en mer etisk och hållbar produktionskedja. Change your Shoes har som målsättning är att förbättra både arbets- och miljöförhållandena inom sko- och läderindustrin. Med kampanjen vill man förbättra och förändra den europeiska köpkulturen genom att kräva att företagen respekterar de anställdas mänskliga rättigheter vid läderfabrikerna samt att höja de anställdas löner till en mer acceptabel nivå (Eetti, 2015).

Y FIGUR 2 Fördelningen av kostnader för en sko tillverkad i Indonesien



(Pieper A., 2015)

► **BILD 11** Målet med Change your Shoes-kampanjen är att förändra skoindustrin så att arbetstagarna har rätt till en rättvis lön och rätt att arbeta i en trygg omgivning



6 PLANERING OCH FRAMSTÄLLNING

I detta kapitel presenterar jag först kort vårt framtida företag som vi tills vidare kallar ”SKOG”. Jag berättar om våra värderingar, företagets målgrupp, vårt brand och vilken sorts produkter vi kommer att tillverka. Mitt examensarbete hänger starkt ihop med mina framtidsvisioner och ett stort mål med arbetet är att bygga upp en stadig och information-srik grund inför framtiden. Därmed anser jag det relevant att även presentera vart den kunskap jag samlat på mig samt min passion för läder kommer att leda ifall allt går enligt planerna.

Jag presenterar även ganska öppet mig själv som formgivare och om vad som inspirerar mig till mitt skapande. Slutresultatet av mitt examensarbete är kollektionen ”w h i t e” som består av åtta plagg varav jag tillverkat en helhet som beskriver känslan i kollektionen. Jag har dokumenterat planerings- och tillverkningsprocessen i text och bild och resultatet av hela processen beskrivs i detta kapitel.

6.1 Vad är SKOG?

SKOG är tills vidare ett arbetsnamn på en framtidsvision, en plan som jag hoppas få förverkliga efter min studietid. Drömmen är att få starta ett företag där jag tillsammans med några andra läderfantaster tillverkar produkter av skinn. SKOG brinner för snygg design, hållbarhet och kvalitetsmaterial. Produkterna är tillverkade av läder, huvudsakligen av högklassigt nordiskt renskinn.

Resultatet av designen är en blandning av gatumode som möter klassiska och rena linjer. Varje unik produkt och är ämnad för personer som vill visa upp sin unika personlighet. Ärren i produkterna berättar en historia, precis som jag vill att mina kunder skall berätta sin egen.

Jag tror på snygga plagg i mindre mängder. Produkterna fungerar bra i både vardagsbruk och till fest. Genom att variera sin basgarderob med kläder av läder bygger man upp en personlig och intressant helhet. Jag vill designa basplagg med en fitness som gör en helhet intressant och uppseendeväckande och varje produkterna är tillverkad med omtanke.

I våra produkter använder vi oss även av restbitar och råkanter för att utnyttja materialet till dess fulla potential och för att skapa intressanta detaljer. Våra plagg finns tillgängliga i mer klassiska och eleganta färgval (core products) men även i lekfulla och starka färger (season & limited edition products).

Renskinn är ett behagligt mjukt material som faller vackert. Våra plagg finns tillgängliga i både grov och riktigt tunn och fin läderkvalité.

SKOG jobbar medvetet med att inkludera snygg design kombinerat med hållbarhetsaspekter i sitt arbete. I designarbetet har jag medvetet valt att undvika snabbt förbigående trender. Fokus ligger på att designa bekväma och snygga plagg som fungerar i användning med bra passform. Visionen är att tillverka produkter i ett lyxigt material på ett nytt och mer lättillgängligt sätt.

▼ **BILD 12** Produktkategorisering

CORE PRODUCTS

- > Läderkvalité med ärr och ofullkomligheter
- > Klassiska, eleganta och enkla skärningar
- > Användning av restbitar för att undvika materialspill
- > Zero Waste
- > Råkanter
- > Basfärger med en del accentfärger
- > Basmodeller som alltid finns tillgängliga med inslag av nya modeller
- > Kombinationer av mocka och nappa
- > Säsonglöst

SEASON PRODUCTS

- > Intressanta färgkombinationer
- > Vågat
- > Utgår från core-kollektionen
- > Intressanta skärningar
- > Lekfullt
- > Mer säsongsbaserat

LIMITED EDITION

- > Unika produkter, begränsad mängd
- > Högre prisklass
- > Unika färgval
- > Bättre läderkvalité?
- > Egen label?

6.2 Målgrupp

Målgruppen för plaggen är personer som uppskattar plagg av ett unikt material med stort fokus på även hållbarhet. Plaggen kan och skall bäras av personer i alla åldrar som gillar läder och minimalistisk design. Råvarukostnaderna och det faktum att plaggen skall tillverkas i Finland gör att plaggen kommer att bli av det dyrare slaget och därmed kan kläderna klassas som lyxvaror. Kläder i skinn är i flesta fall av högre prisklass och de konsumenter som vill köpa lädervaror är ofta medvetna om varför priset är så högt.

Jag vill att den som bär SKOG skall känna sig speciell, bekväm och snygg. Läder som material skiljer sig från andra material och detta faktum bildar även i sig själv en målgrupp. Jag tror att produkterna kan skapa ett intresse på den internationella marknaden eftersom renskinn kan anses exotiskt.

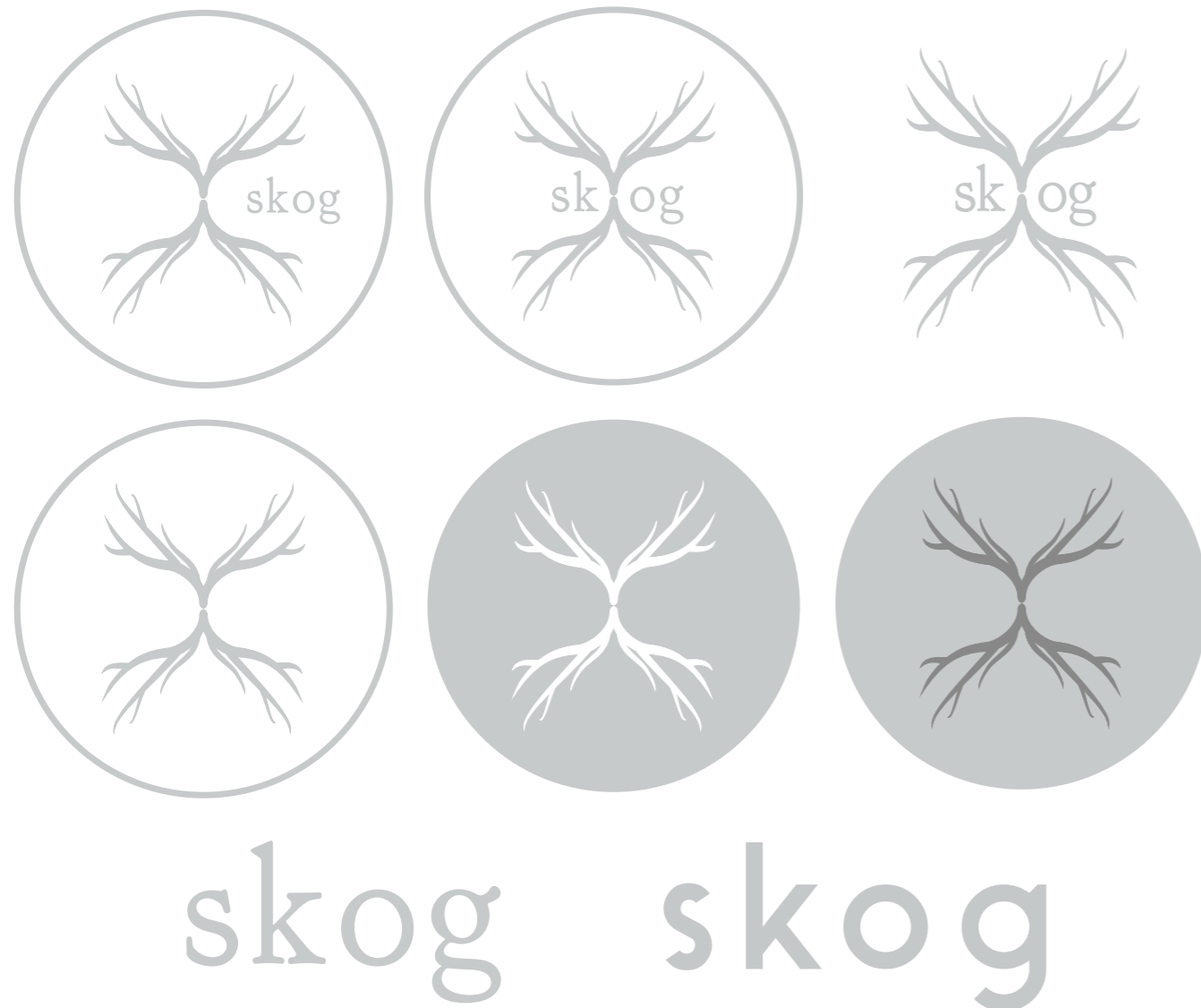
Visionen är att tillverka produkter för både damer och herrar. Jag har ändå valt att till en början koncentrera mig på damprodukter för att kunna fokusera ordentligt och utförligt på en produktgrupp. Men t.ex. företagets signatur t-skjorta kommer utan tvekan att tillverkas även i en herrmodell.

6.3 Funderingar kring SKOGS brand

Folk skall känna igen SKOG. Visionen är att skapa en igenkännbar image på marknaden som väcker ett intresse hos konsumenten. Plaggen skall vara etiskt tillverkade och hållbara men samtidigt behöver det inte direkt framstå i designen. Även en konsument som inte intresserar sig för hållbarhet skall fatta intresse för produkterna och vice versa.

Läder har redan en tid varit en stor och växande trend och människor är intresserade av läderprodukter. Jag hoppas kunna bidra med något intressant inom läderbranschen. Jag vill ta fram ärrer och ofullkomligheten i lädret och göra det på ett snyggt sätt. Djuren som skinnen kommer från har levt ett naturligt liv med t.ex. slagsmål som satt sina spår i skinnen och det får även framstå i plaggen. Produkterna berättar därmed en story och därför är varje produkt unik.

Trots att SKOG medvetet väljer att undvika trender betyder det inte att intresset för trender uteblir. Målet är att plocka intressanta lösningar från både de senaste trenderna och kombinera det med ledigt gatumode och designa bekväma och snygga plagg som fungerar i användning. Läder är alltid snyggt och funkar till det mesta. Jag vill designa enkla och praktiska plagg men låter materialet ta det hela ett steg längre.



6.4 Inspiration

Renskins i sig är ett material som inspirerar mig. Som kontrast till tunga och mörka läderrockar inspireras jag även av lätta, naturliga och ljusa läderkvalitéer. Renskins tillåter mig att jobba med tunna och mjuka läderkvalitéer som passar perfekt till mina produkter. Sedan första gången jag kom i kontakt med renskins har det alltid varit det ofullkomliga lädret med hål och ärr som inspirerat mig allra mest. Jag kan inte rakt ut förklara vad det är som väcker min skaparpassion men det finns en viss charm och karisma i lädret. Ärrarna och hålen gör lädret trovärdigt och "äkta" på något sätt och i mina minimalistiska modeller känner jag att just den typen av läder fungerar bra och ger plaggen attityd. Kontraster har även alltid inspirerat mig, att hitta en balans mellan fenomen som är olika. Jag är själv väldigt öppen i min designprocess och låter mig influeras av olika tidsperioder och stilar och fastnar ofta för motsatser och inspireras av att kombinera och på så sätt skapa mina egna lösningar.

Jag inspireras i stort sett alltid av "vanliga" kläder och "vanliga" människor medan materialet jag jobbar med gör helheten intressant och väcker uppmärksamheten. Haute couture- mode fungerar mer som konstverk för mig men den riktiga inspirationen föds för mig av vardagliga fenomen; det kan vara allt från en inspirerande person till ett vackert landskap eller formspråket på en kaffekopp. Starka, intressanta och målmedvetna personer inspirerar mig allra mest eftersom de ger mig en känsla av

att våga tro på sig själv och då föds alltid de bästa idéerna. Konkret inspireras jag starkt av fyra väldigt olika kvinnor; Anine Bing, Pernille Teisbaek, Audrey Hepburn och Jane Birkin.

Anine Bing är en kvinna jag följt med i flera års tid och hennes energi inspirerar mig mycket. Anine är född i Danmark och har jobbat som fotomodell och sångerska och lanserade år 2012 sitt eget klädmärke; Anine Bing. Jag började följa med hennes blogg långt innan hon lanserade sitt klädmärke och har noga följt med hela processen tills hur märket ser ut idag. Brandvisionen är väldigt tydlig och fokus ligger på kvalitativa basplagg i ett lämpligt förhållande till uppseendeväckande plagg med attityd. Med sin design vill Bing utmana modeindustrin genom att inte fokusera sig på trender utan istället lansera nya plagg varje vecka och därmed upprätthålla kundens intresse. Målgruppen för plaggen är kvinnor med en brådskande livsstil som behöver en stadig basgarderob med snygga plagg som går att mixa ihop med varandra (Bing, 2016).

Anine Bing inspirerar mig både inom stil och design men samtidigt även inom företagsamhet. Hon utstrålar en positiv energi och resultatet av hennes design är snygga, bekväma och lediga vardagsplagg med en fitness. Personligen tror jag även mer på en trendlös inställning till modebranschen och därmed är tanken att bygga upp en genomtänkt basgarderob något jag föredrar både personligen



◀ **BILD 14** Stilikoner som inspirerar mig. Övre raden från vänster; Pernille Teisebaek, Audrey Hepburn, Jane Birkin och Anine Bing

och som formgivare. Det som inspirerar mig är helheten; en balans mellan familjeliv och ett framgångsrikt företag.

Pernille Teisbaek är modebloggare och stylist och även hon är dansk. Som inspirationskälla representerar hon det lekfulla och utstrålar kreativitet i sitt sätt att klä sig. När jag stampar på stället öppnar jag ofta hennes blogg som påminner mig om att inte behöva ta kläder på fulla allvar. Teisbaek leker med färger och texturer och följer inte en viss stil utan klär sig i allt från klassiska kragskjortor till väldigt futuristiska plagg. Resultatet är dock nästan alltid väldigt stilfullt och dämpat på ett sätt som inspirerar mig.

Jane Birkin och Audrey Hepburn är väldigt olika men för mig båda mycket stora modeikoner och inspirationskällor. Jane Birkin är en otroligt inspirerande kvinna och legendarisk modeikon för inte bara mig utan även globalt sett. Birkin inspirerar mig med sitt sätt att våga bryta normer och hennes lättsamma stil biter alltid i mig. Jane Birkin får en vit t-skjorta och ett par jeans att se ledigt, snyggt och sexigt ut samtidigt. Hennes sätt att kombinera livet som mamma och artist på ett väldigt bohemiskt och jordnära sätt inspirerar mig som formgivare.

Audrey Hepburn representerar för mig en fin och skör men samtidigt mycket stark kvinna. Hennes klassiska stil och graciösa hållning inspirerar till en strävan att alltid bära sig själv på ett vackert sätt. Hepburns stil är alltid mycket korrekt och precis och ofta klär hon sig i klassiska basplagg som t.ex. i en helsvart outfit klädd i en svart polotröja, svarta ankellånga byxor och ett par loafers. Polon som plagg inspirerade mig även i min kollektion och fick mig att vilja prova tillverka en polo av skinn. Jag fastnar för kontraster och Jane Birkin och Audrey Hepburn utgör en ultimata kontrast av inspirerande stilar för mig.

Det måste bero på att jag själv är mamma att jag ofta kommer på mig själv att inspireras av just mammor. Ett sätt att kunna kombinera kreativitet och föräldraskap och att våga tro på sig själv när kanske inte omständigheterna för att jobba hårt är de mest ideala och att se andra lyckas får mig att vilja jobba ännu hårdare. Därmed måste jag tillägga att även mina egna barn inspirerar mig, kanske inte direkt i designprocessen men i den emotionella processen och i att skapa en drivkraft som jag inte kände av innan jag blev mamma.



▲< **BILD 15** Kollektionen inspireras av renhet, minimalism och kontraster

► **BILD 16** Jag inspireras av polotröjan och vill se om det fungerar att sy en polo i läder





◀ **BILD 17** En kollektion med produkter i renskinn som jag designat under våren 2015 har fungerat som inspiration för kollektionen white

6.5 Kollektionen

Jag har designat kollektionen *w h i t e* som består av fyra överdelar, fyra nederdelar och en keps. Ofta kan läder anses som tungt och dominerande och man kanske inte använder läder från topp till tå utan koncentrerar sig på ett plagg i läder; en läderrock, ett par läderbyxor, en läder t-shirt o.s.v. Tanken med mina plagg är att de skall fungera som vanliga plagg, skillnaden är bara att de är av läder vilket ger plagget ett mycket högre värde, inte bara ekonomiskt sett utan även sentimentalt. Gör man en investering i ett plagg av skinn sköter man även om plagget på ett helt annat sätt. Jag påstår även att man bär plagget med en annan inställning vilket är en positiv följdreaktion enligt mig. Renskinns material gör det möjligt för mig att tillverka väldigt tunna toppar och t-shirts som har ett fall som påminner om ett plagg i tyg. Plaggen skall fungera att användas tillsammans och bilda en helhet eller så kan man välja att använda bara ett plagg tillsammans med t.ex. vanliga jeans eller en t-shirt i bomull.

Plaggen är även inspirerade av kontraster; vitt och svart - hårt och mjukt. Minimalistisk design med grova detaljer i form av dragkedjor eller läder med ärr och hål. I en del av plaggen är det även ofullkomligheten som definierar plagget och gör det unikt och trovärdigt. Min kollektion inspireras av rena och oförstörda element som snö och tomma ytor där endast ljuset fyller ut rummet samt av strukturen som bildas när man drar med en vit

pensel mot ett vitt papper. Detta har resulterat i vita plagg vilket utgör en kompromiss i detta skede av utformningen av det varumärke jag hoppas få bilda i framtiden. En kompromiss i det syfte att jag är fullt medveten om att ett vitt plagg inte kanske är det mest hållbara alternativet men med den vita färgen vill jag väcka uppmärksamhet och jag känner att den vita färgen uttrycker och representerar min designvision allra bäst.

I kollektionens överdelar har jag medvetet valt att ha en lös passform både av estetiska och praktiska skäl. Jag ville designa bekväma och lediga kläder med attityd och en lös passform beskriver bäst den look jag vill åstadkomma. Praktiskt sett tycker jag det är lättare att sköta om en överdel med lös passform eftersom lädret inte ligger tätt intill huden. Det är även meningen att man ska få plats med en tunnare topp eller eventuellt svettskydd (svettlappar) under plaggen.

I kollektionen finns tre olika byxm modeller, med både tight och lös passform. Orsaken är väldigt tydligt; jag tycker själv det är snyggt med både tighta och lediga byxor i läder. Läderbyxor finns det mycket av på marknaden, både i konstläder och i äkta skinn och jag har hittat ett par byxm modeller framställda av renskinn som dock varit väldigt anorlunda än de byxor jag designat. Byxorna är ämnade för att användas och därmed har jag försökt designa byxor som fungerar till det mesta men

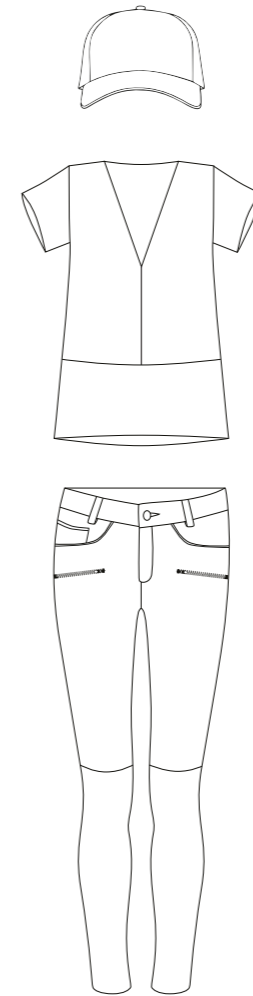
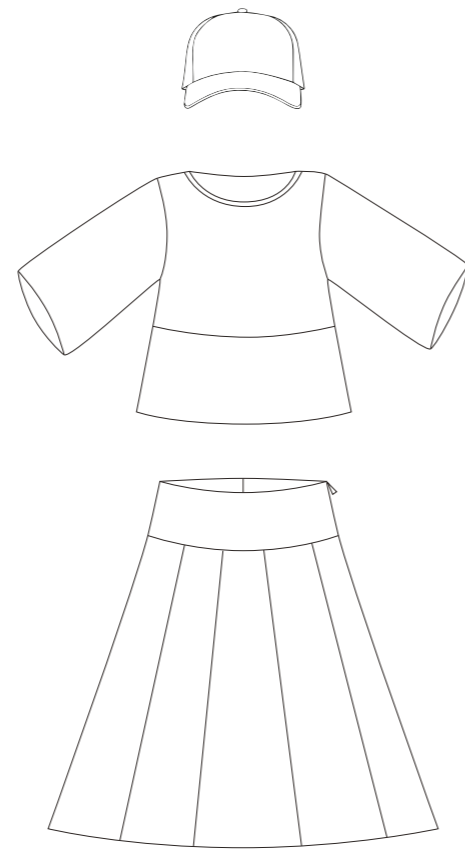
► **BILD 18** Signaturhelheten. T-shirt, tighta byxor och keps; allt i renskinn

ändå tillräckligt intressanta för att komplettera en helhet.

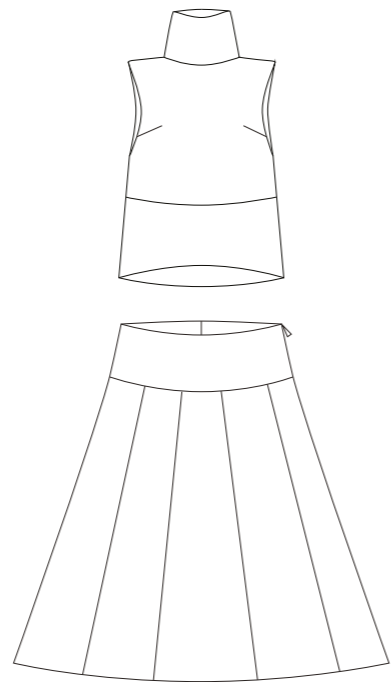
Kjolen medför femininet i en annars aningen maskulin kollektion. Eftersom kläderna är ämnade att kunna användas tillsammans ville jag ge användaren möjligheten att klä sig i en kvinnligare och lättare silhuett. Idén med kepsen är att utnyttja restbitar som inte går att använda vid tillverkning av kläderna, dvs. små läderbitar som annars skulle förbli oanvända. Därmed kommer kepsen att finnas tillgänglig i tiotals olika färger och strukturer, i både nappa- och mockaskinn. Kepsen bryter även det kliniska och minimalistiska och ger en lekfull och sportig känsla till helheten.

Inspirerad av fenomenet basgarderob är mina plagg väldigt vanliga men materialet och råheten i plaggen gör kläderna intressanta. Kollektionen fungerar som en första minikollektion för SKOG och jag har valt att tillverka de plagg jag vill lyfta fram som företagets signaturprodukter; t-skjortan och byxorna. Kepsen skall visas upp tillsammans med signaturprodukterna för att symbolisera företagets lekfulla och lediga sida men tyvärr hade jag inte möjlighet att tillverka kepsen ännu p.g.a. bristfällig utrustning. Dessa basplagg har som uppgift att visuellt presentera företaget SKOG. Jag hoppas kunna skapa kontinuitet i mina produkter så att länken mellan företaget och produkterna skall framkomma tydligt.





▼ BILD 21 Skiss



▼ BILD 22 Skiss



▲ Olika strukturer gör helheten intressantare, t.ex. quiltade detaljer

▼ Renskin är tunt och faller vackert, därmed ser produkter med lös passform lätta ut





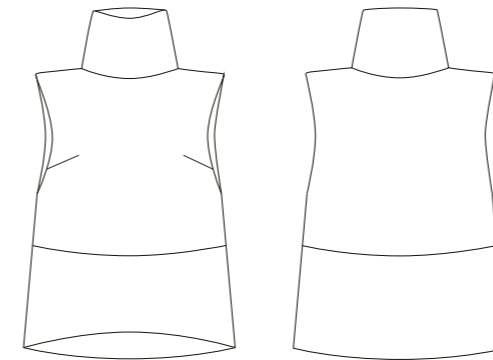
6.6 Plaggkarta

Plaggkartan presenterar skilt alla plagg som ingår i kollektionen. Kollektionen består av åtta plagg, fyra överdelar och fyra nederdelar. T-shirten finns i fyra olika variationer med olika skärningar och ärmar.

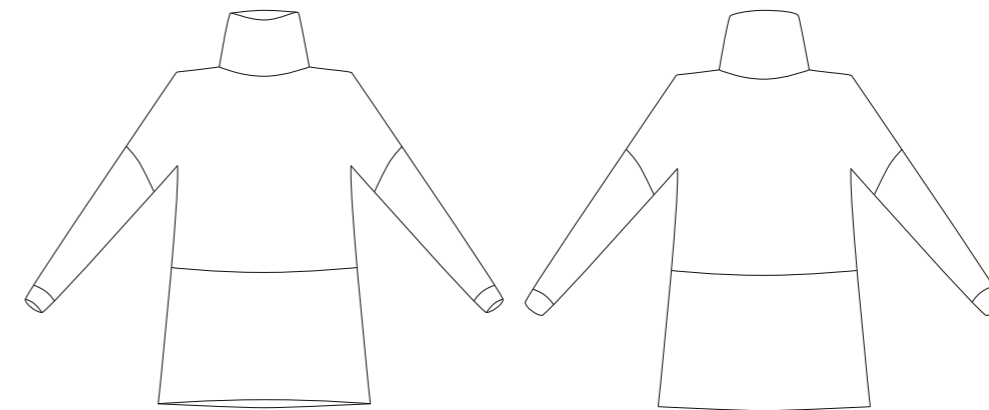


**white
basic
tee**

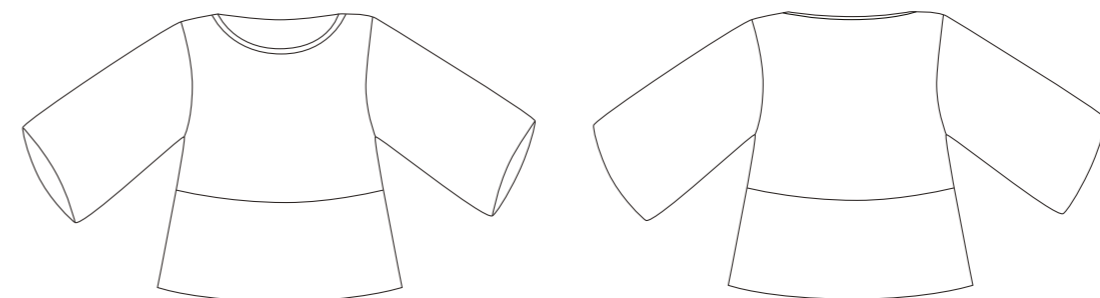
▼ BILD 23 Plaggkarta



**white
short
sleeve
polo**

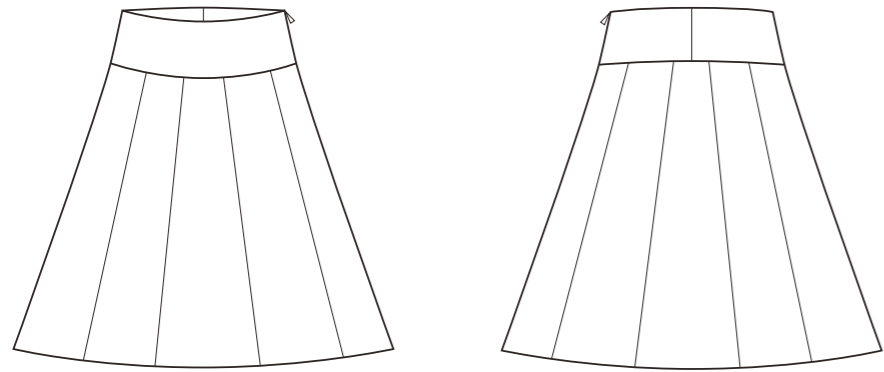


**white
long
sleeve
polo**

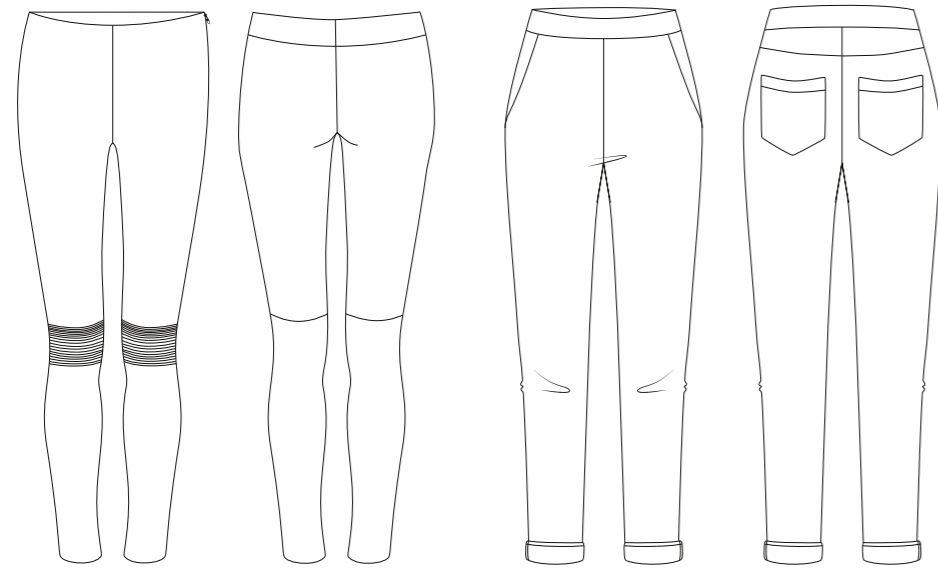


**white
loose
fit
blouse**

◀ BILD 24 Plaggkarta

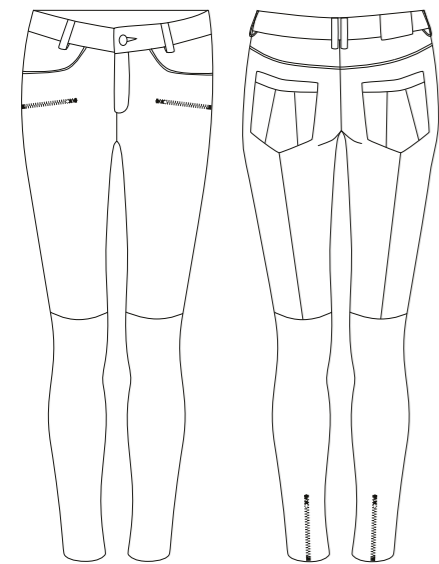


white
knee-length
skirt



< white
leggings

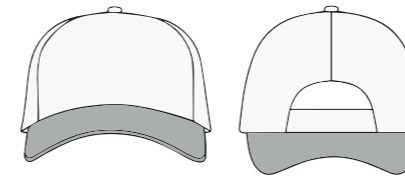
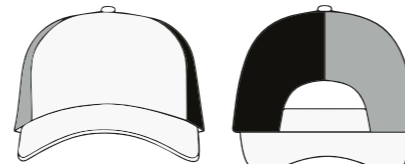
> white
loose fit
pants



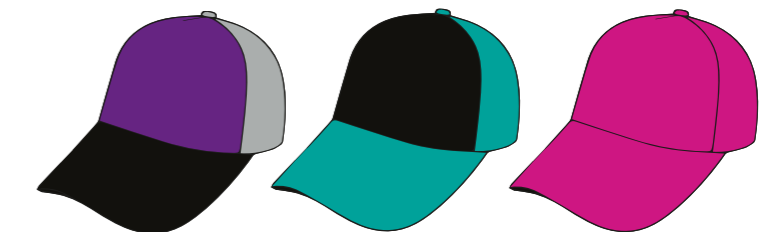
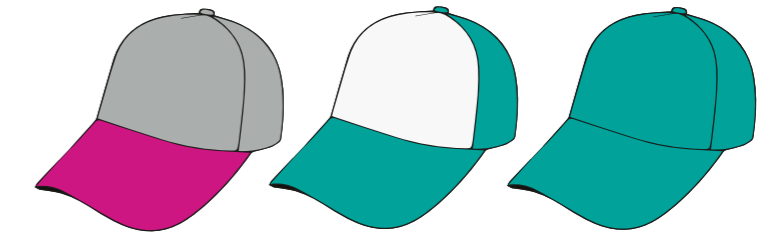
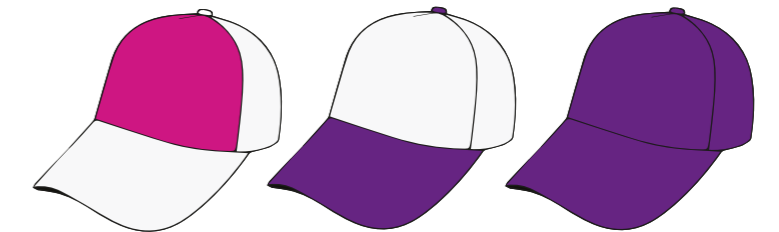
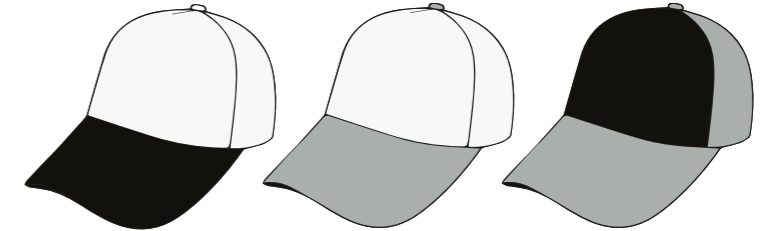
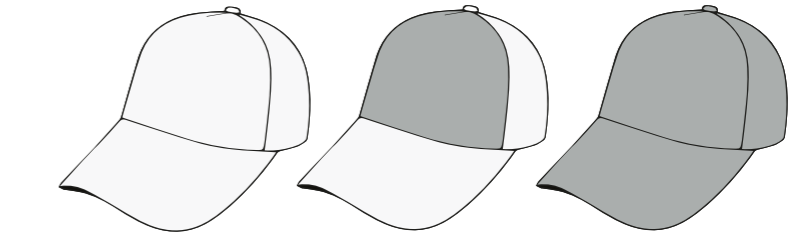
< white
skinny
pants

> white
cap

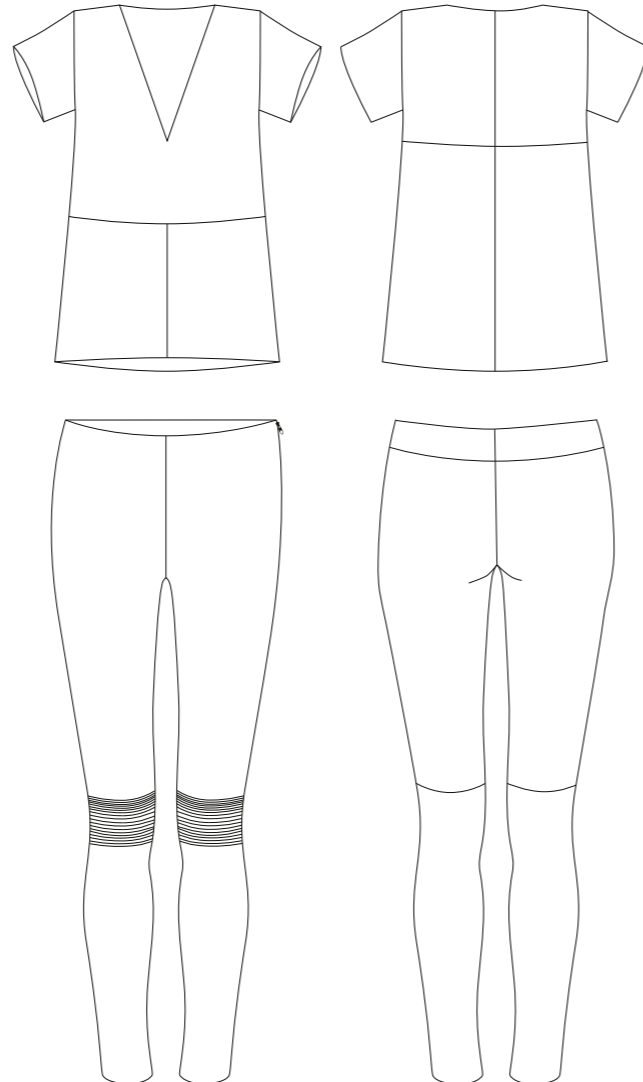
< BILD 25 Plaggkarta



Y BILD 26 Kepsar tillverkade av restbitar



▼ BILD 27 Helheten som tillverkades



6.7 Tillverkning

Hela kollektionen, alla åtta plagg, skall tillverkas i vitt renskinn. Ahlskog Leather försåg mig med tunt och vacker vitt skinn. Lädret har blivit garvat med syntetiska garvämmen och är kromfritt. Jag hoppas den vita färgen väcker uppmärksamhet och tolkas som fräscht och intressant.

Från början var min plan att tillverka plaggen hos en underleverantör men p.g.a. tidsbrist och ekonomiska resurser valde jag att tillverka plaggen själv. De plagg jag tillverkat är prototyper och de egentliga produkterna ämnade för försäljning kommer att kräva fortsatt utveckling.

Jag började tillverkningen med att konstruera mönster som sedan skrevs ut på papper och med hjälp av sublimering även trycktes på tyg från vilken jag sydde upp en toile för både t-skjortan och byxorna. Signprint Markkinointi Oy i Karleby är ett företag som bl.a. tillverkar idrottskläder med hjälp av sublimeringstryck och de hjälpte mig och skrev ut mina mönster på både papper och tyg, vilket underlättade och påskyndade arbetet märkbart. Sedan gjorde jag nödvändiga ändringar i mönstret och skrev ut de slutliga mönsterarken.

Mönsterplaceringen tog sin tid eftersom skinnen är osymmetriska och därmed kontrollerade jag placeringen noga för att skinnen skulle räcka till samt för att minimera spill. För tillverkningen av både t-skjortan och byxorna använde jag sammanlagt

6.7.1 Mönsterkonstruktion

fyra skinn, vilket betyder ca. 30 kvadratfot. Skinnen räckte till men det blev inte kvar mycket material, några kepsar kunde tillverkas av restbitarna. När jag placerat ut mönstren och kontrollerat att allt stämde skar jag ut alla bitar.

Själva tillverkningen löpte smidigt eftersom jag hade tillgång till ordentlig utrustning och fick låna en specialsymmaskin för sömnad av läder. Att sy i läder är tidskrävande eftersom man istället för att klyvprensa varje söm istället limmar sömmarna innan man syr kantstickningar. Jag hade även gjort en plan angående arbetsordningen eftersom man inte har råd att göra misstag i.o.m. att alla felstickningar kan skådas som små hål i lädret. Att jag först planerade arbetet noggrant och sedan bara följde mina anteckningar gjorde arbetet smidigt och effektivt.

För att konstruera mönstret till t-sjortan utgick jag från en topp som jag tidigare tillverkat av renskinn. Jag ritade alla mönster i Adobe Illustrator och skrev sedan ut mönsterbitarna på stadigt papper. När man jobbar med läder är det enklare att använda mönsterark i tjockt papper än mönster i tunt silkespapper eftersom man inte når fast mönsterarken i lädret utan man använder tyngder. Mönstret till leggingsen tillverkade jag genom att rita av mönstret av ett par leggings i konstläder som jag tycker har en bra passform.

Mönsterplacering utgör ett krävande arbetsmoment i och med att ett skinn inte är symmetriskt och därmed måste varje mönsterplacering för varje skinn ske manuellt och individuellt. Oftast klipper man inte läder med en sax utan man använder en kniv och skär i lädret (Eberle, et.al., 2001, s. 136). När man vill skära raka linjer kan man använda en metallinjal som hjälpmedel.

Man bör undvika att använda nålar eftersom läder är svårt att tränga igenom och efter nålar kan det kvarstå permanenta hål. Istället för nålar kan man använda tyngder för att hålla mönsterarken på plats (Scrivano, 1998, s. 28).



← BILD 28, 29, 30, 31
Tillverkning

6.7.2 Att sy i läder

I industrin används specialsmaskiner, automater och olika pressar för att kunna sy i allt från tunna läderkvalitéer till tjockare pälsar. Arbetet löper manuellt eftersom läder är ett material med stora variationer i kvalitén och därmed behandlas varje skinn individuellt.

Läder är ett utmanade material att behandla och sy i eftersom man i princip måste lyckas med sömmen under första försöket. Ifall man blir tvungen att sprätta upp sömmar blir det synliga hål i lädret av nålen. Vid sömnad av läder används en rull- eller teflonpressarfot och en lädernål i storlek 80-130. Efter sömnaden limmas sömmarna och därmed blir sömmarna platta och hållbara (Eberle, et.al., 2001, s. 136).

Polyester- och bomullstråd insvept i polyester fungerar bäst som sytråd vid maskinsömnad. Användning av 100 % bomullstråd är inte att föredra eftersom kemikalier som används under garvningen kan få tråden att ruttna. Det är även viktigt att inte spola för snabbt med en polyestertråd eftersom tråden dras ut vilket resulterar i rynkiga sömmar. För vackra påstickningar är det bäst att använda påstickningstråd i polyester eller två vanliga, hopslingrade polyestertrådar (Scrivano, 1998, s. 27).

Sömmarna limmas ofta innan de pressas, t.ex. trälim eller textillim fungerar bra. För att pressa lädersömmarna kan man använda ett strykjärn,

men det är alltid viktigt att använda en provlapp där man kan testa ifall lädret tål ånga eller inte. Under konstruktionsskedet kan man använda t.ex. en träklubba för att pressa lädret. En ärmstock eller en kantpress är även mycket användbar för att minimera risken för att sömsmånen blir synliga på rätsidan (Scrivano, 1998, s. 29).

I kanter, halshål och andra delar som kräver förstärkning använder man limband eller limtyg som fastsätts genom strykning (Eberle, et.al., 2001, s. 136).



6.8 Presentation av produkterna

Kollektionen består av åtta plagg varav jag tillverkat en helhet; en t-skjorta och ett par byxor. Båda plaggen är tillverkade av vitt, tunt, syntetiskt garvat renskinn. T-skjortan har ett vitt foder i viskos både för att skydda plagget och för att ge insidan en snygg finish. Jag valde ändå medvetet att göra mittbak sömmen synlig och låta lädret bli synligt för att även ge insidan av plagget den råhet jag själv tycker ger karaktär åt plagget.

Byxorna eller leggingsen har en spänd passform med gummiband i midjan och en dragkedja vid sidan. Byxorna har inget foder eftersom jag ville se hur och om det fungerar att tillverka läderbyxor utan foder i.o.m. att det finns byxor både med och utan foder på marknaden. Skinnen har aningen naturlig elasticitet i sig och därmed fungerar det att lämna bort fodret men p.g.a. estetiska skäl kommer jag att föredra foder i framtida produkter.

Jag är inte fullt nöjd med vare sig passform eller genomförandet när det kommer sig till produkterna. T-skjortan skulle gärna få ha en lite ledigare passform och byxorna skulle få var aningen tightare nertill. Samtidigt är jag medveten om att dessa plagg är prototyper och att det är bra att utveckla och jobba vidare från dessa plagg. Det viktigaste för mig i detta skede är att förmedla känslan i plaggen och det tycker jag att har lyckats rätt bra. Stylingen skulle ha saknat en läderkeps och kanske ett par sneakers på fötterna, resultatet blev t.o.m. lite för

kliniskt, men jag är ändå nöjd med resultatet.







◀▶ BILD 41,42
Resultat



7 SAMMANFATTNING

Jag har gjort en forskning i läder som råmaterial och försökt se objektivt på produktionen av läder. I mitt arbete har jag fokuserat på att presentera lädrets egenskaper och varför jag har valt att jobba med just läder och vad som inspirerar mig. Jag har även planerat en kollektion och presenterat mig själv som formgivare samt mina framtidsvisioner. För mig är även etiska rättigheter inom modebranschen och hållbarhet med tanke på produktionskedjan viktiga aspekter och jag hoppas mitt ställningstagande framstår tydligt i mitt arbete. Jag vill vara med och göra en förändring i folks sätt att konsumera.

Mitt examensarbete blev personligare än jag hade tänkt från början men samtidigt är personligheten en stor del av en formgivares yrkesidentitet och arbetet har lärt mig mycket om mina personliga värderingar inom branschen. Det är obekvämt att jobba med något om man inte känner sig trygg och kunnig inom ämnet och mitt examensarbete har för mig medfört trygghet och självsäkerhet. Speciellt teoridelen har ökat mitt yrkeskunnande medan den praktiska delen har lärt mig mycket men samtidigt bekräftat konkreta luckor som jag medvetet måste arbeta med.

Jag intresserar mig för konceptdesign och känner att min styrka är min starka vision och den helhetsbild jag vill uppnå när alla bitar faller på plats. Jag vet hur jag vill ha det men de verktyg som skall

ta mig dit är ännu inte färdigutvecklade. Jag är full med idéer men det som begränsar mig är den tekniska delen, framförallt mönsterkonstruktion är något jag både vill och måste jobba med.

Arbetsprocessen har varit effektiv, tung och påfrestande men lärorik. Jag jobbar bra under press och press har jag känt av hela vägen. Under arbetets gång har jag undermedvetet känt av en sorts stress som jag vet att inte beror på själva examensarbetet utan snarare på det som vi alla når med vårt examensarbete; själva examen, att vi äntligen slutför våra studier. Det är skönt att studierna går mot sitt slut och att det börjar vara dags att avrunda hela processen, men samtidigt väcker det mycket tankar kring framtiden och hur man vill att den skall se ut.

Jag valde ämnet till mitt arbete på grund av min framtidsvision och jag är nöjd med mitt val. Arbetet har gett mig många nya synvinklar. Jag vet att jag vill jobba med skinn men jag är nu mer medveten om hur tuff läderbranschen är och att konkurrensen är stenhård och därmed har jag ännu många frågor att tackla innan jag kan börja på allvar.

Som slutord vill jag ännu tillägga att det nu i skrivande stund ser ut som att drömmen kommer att bli sann och att vårt företag nu står i startgroparna. Detta besked fungerar både som ett välkommet och fint avslutande på denna process och som en förväntansfull början på nya utmaningar.

KÄLLFÖRTECKNING

Bing A., 2016. *About us*. [Online]

<http://www.aninebing.com/pages/about-us> [hämtat: 13.2.2016]

Eberle, H. & Hermeling, H. & Hornberger, M. & Kilgus, R. & Menzer, D. & Ring, W., 2002. *Ammattina Vaate*. Helsinki: Werner Söderström Oy.

Eettisen kaupan puolesta ry, *EU kieltää haitalliset nahkatuotteet*. [Online]

<http://www.eetti.fi/node/1638> [hämtat: 16.1.2016]

Fredriksson, A-L., 2015. *EU förbjuder kromstinna läderprodukter*. [Online]

<http://svenska.yle.fi/artikel/2015/04/30/eu-forbjuder-kromstinna-laderprodukter> [hämtat: 16.1.2016]

Friitala. 2011. [Online] http://www.friitala.fi/index.php?page_id=5 [hämtat 29.12.2014]

Halmeenmäki, M., 2012. *Käyttäjälähtöiset suunnittelumenetelmät sekä osallistava suunnittelu muotoilukonsultoinnin osana*. Taiteen maisterin opinnäytetyö. Aalto yliopisto, Muotoilun laitos.

Hyysalo, S., 2009. *Käyttäjä tuotekehityksessä*. Helsinki: Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B 97.

Jaakola C., Engblom E. & Sundström L. toim., 1998. *Ajattomasti ja muodikkaasti nahasta - Nahkapukineen valmistaminen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Johansson-Rengen L. & Rydin S., 1998. *Textil och läder materiallära*. Arlöv: Berlings.

Oy Ahlskog Ab (u.å.). [Online] <http://www.ahlskog-holding.fi/svenska/historiikki.html> [hämtat: 19.1.2016]

Paliskunnat., 2014. *Poro* [Broschyr, online]

http://paliskunnat.fi/py/wp-content/uploads/2014/12/poro-suomi_web.pdf [hämtat: 19.1.2016]

Pascual i Miró, E. & Lladó i Riba, M. toim., 2008. *Nahkatyöt*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiöt Perhemediat Oy.

Pieper, A., 2015. *Passar skorna? En översikt av den globala skoindustrin*. Fair Action. [Faktablad, online] http://fairaction.se/wp-content/uploads/2015/11/Faktablad_Passar-Skorna_A5_liten.pdf [hämtat: 16.1.2016]

Pyy, O., 2014. [Online] <http://outilespyy.com/ahlskog-leather/#> [hämtat 29.12.2014]

Pöntiö C., VD vid Ahlskog Leather (2016). Personlig kommunikation (28.1.2016). Kronoby.

Quillieriet, A-L. eds., 2004. *The Leather Book*. New York: Assouline Publishing.

Scrivano S., 1998. *Sewing with Leather & Suede*. New York: Sterling Publishing Co., Inc.

Tv4 Kalla Fakta., 2013. *Läderslavarna*. [Dokumentär]

<http://www.tv4.se/kalla-fakta/artiklar/kalla-fakta-laderslavarna-52a47220c45948e336000008> [sett: 15.1.2016]

Uusitalo I., 2014. *Nahka. Nahka materiaalina*. [Föreläsningsmaterial]

Uusitalo M., Ansvarig garvare vid Ahlskog Leather (2016). Personlig kommunikation (28.1.2016). Kronoby.

Von Numers, H., 2012. *Magkatarr (gastrit)*. [Online]

<http://svenska.yle.fi/artikel/2012/09/09/magkatarr-gastrit> [hämtat 17.1.2016]

Världsnaturfonden WWF, 2016. *Vattenfotavtryck*. [Online]

<http://www.wwf.se/vrt-arbete/vtmarkerstvatten/vattenfotavtryck/1405923-vattenfotavtryck> [hämtat 10.2.2016]

Finlands författningssamling

Renskötselag (28.6.1993/614) www.finlex.fi [hämtat: 19.1.2016].

Figurförteckning

Figur 1. Faktorer som inverkar på priset av läder

Figur 2. Fördelningen av kostnader för en sko tillverkad i Indonesien

BILDFÖRTECKNING

BILD 2: Foto Charlotta Uusitalo

BILD 4: Foto Charlotta Uusitalo

BILD 5: Foto Charlotta Uusitalo

BILD 10: Change your shoes- kampanjen © Change your shoes

BILD 11: Change your shoes- kampanjen © Change your shoes

BILD 14: Bildkollage stilikoner

1 <https://www.bloglovin.com/blogs/look-de-fernille-3370862/stockholm-3624806355>

2 <http://2ou3choses.tumblr.com/post/20834500402/jane-birkin>

3 <http://www.harpersbazaar.com/culture/features/g4005/audrey-hepburn-photos/?slide=1>

4 <http://aninesworld.theyouway.com/page/2/>

[hämtat: 7.2.2016]

BILD 15: Inspirationskollage

1 <http://tigershark198.tumblr.com/post/49261364458>

2 <http://superselected.com/editorials-atong-arjok-mari-malek-mari-agory-nykhor-paul-suited-magazine-images-by-paul-jung/>

3 <http://desireecasoni.com/journal/2013/4/16/blank>

[hämtat: 7.2.2016]

BILD 16: Bildkollage polotröja

1 http://www.asos.com/women/fashion-news/2014_12_13-sat/jane-birkin-bio-birthday-dress-files/?CTARef=Article%7Cbodycopy

2 <http://graceandfamily.tumblr.com/post/61452423439/grace-kelly-hollywood-hills-portrait-by-howell>

3 <http://www.vogue.es/moda/tendencias/7-dias-7-looks/galerias/los-7dias-7looks-de-la-actriz-maria-valverde-martes/11521/image/926739>

4 <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/91/82/02/918202b1c4e69d3b6ec2fe0760c15128.jpg>

[hämtat: 7.2.2016]

Illustrationer, skisser och resten av fotografierna av Ida Storbacka (2014-2016)

INTERVJUFRÅGOR

NAHKURIN AMMTTI

Mitä nahkuri tekee?

Mikä tekee ammatista haastavaa?

PARKITUS

Kromiparkituksesta puhutaan paljon kielteiseen sävyyn. Miten suhtaudut kromiparkituksen terveysvaaroihin?

Miten kromi vaikuttaa ympäristöön?

Mitkä on kromiparkituksen ja kasvisparkituksen suurimmat eroavuudet?

Onko olemassa (uusia) menetelmiä jossa yhdistyisi kromiparkituksen tehokas värjäys, pehmeys ja nopeus ja kasvisparkituksen ympäristöystävällisyys?

Kuinka tarkasti kemikaalipäästöjä seurataan?

Kuka seuraa kemikaalipäästöjä?

Paljonko vettä kuluu nahan valmistukseen?

NAHKA MATERIAALINA

Nahan eri valmistusmenetelmiä ajatellen vaateteollisuutta; stretch-nahka, lammaskasvisparkki, porokromiparkki jne.

Mitä ominaisuuksia ja eroja on eri nahkatyypeillä? Poronahka, hirvennahka, sian nahka, lehmannahka, lampaanahka?

Mitkä ovat eri nahkatyyppien käyttöalueet?

NAHKATUOTTEEN HOITAMINEN

Voiko nahkaa pestä koneessa?

Miten tahrat poistetaan?

Miten nahkavaatetta tulee hoitaa jotta se säilyisi mahdollisimman pitkään?

Yrkeshögskolan Novia

Ida Storbacka
storbackaida@gmail.com
2016